

શ્રી યશોવિજયજી જૈન ગ્રંથમાળા

દાદાસાહેબ, ભાવનગર.

ફોન : ૦૨૭૮-૨૪૨૫૩૨૨

૩૦૦૪૮૪૬

1920

જીવદયા અને

માંસ ખાવાની મનાઈ.

-:લેખક:-

માંસ પીણાં લીખાજી મકાતી.

બાર્યાસ્ત્રીટ નવસારી.

મે. ૧૯૨૪

આવૃત્તિ ૧ લી

પ્રત. ૫૦૦૦

મુદ્દય ૦—૪—૦

-:પ્રકાશક:-

મુંબઈની શ્રી જીવદયા મંડળી.

૩૦૯, શરાફ બજાર મુંબઈ. ૨.

શ્રી જૈનભાસ્કરોદય પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં છાપ્યું મુંબઈ નં ૩.

પ્રસ્તાવના.

માંસાહારની બાબતમાં મંડલી તરફથી અત્યાર સુધીમાં ધણું સાહિત્ય બહાર પડેલું છે અને તેમાં વૈવેકીય દૃષ્ટિએ માંસના ખોરાકથી થતાં નુકશાનની બાબતમાં ડાકટરોના અભિપ્રાય સહિત ઉપયોગી હકીકત બહાર પાડવામાં આવી છે. ધાર્મિક દ્રષ્ટિથી તેથી થતા નુકશાન બાબતનું સાહિત્ય ગુજરાતીમાં બહાર પડેલું નથી અને તેથી પારસી ધર્મના આધારે માંસાહારની મનાઇ બાબતનું નવસારીવાળાં બેન પીલાં બી. મકાતીની કલમથી લખાયેલું આ પુસ્તક અમુક અંશે તે ખોટ પુરી પાડશે તેવી આશાથી આ લેખ મંડળી તરફથી પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યો છે.

~~સેવના~~ એટલે, બેન પીલાં કે જેઓ તેમની નાની ઉંમર છતાં તેમનાં વાચન વિગેરેને લીધે જીવદયા બાબતમાં સ્વતંત્ર વિચારો ધરાવનાર છે, તેમણે ટુંકામાં માંસનો ખોરાક શા માટે ત્યાજ્ય છે તે બતાવવા પ્રયાસો કર્યા છે. પારસી ધર્મ-શાસ્ત્ર તેમજ વિદ્વાનોનાં અભિપ્રાય સહિત તેમની દલીલો રજૂ કરી છે. એટલે વાંચકને માત્ર ધ્યાનપૂર્વક વાંચી તેને યોગ્ય ન્યાય આપી તે મુજબ વર્તન ચલાવવાનું છે. એક પણ પારસી ભાઈ આ પુસ્તક વાંચીને માંસનો ખોરાક છોડી આપશે તો લેખકના અને પ્રકાશકના પ્રયાસો સફળ થયા ગણાશે.

છવટે અમે બેન પીલાંના આવા જાંચા વિચારો અને તે મુજબનાં તેમના વર્તન માટે ધન્યવાદ આપીએ છીએ. અને સાત્વિક ખોરાકથી બેન પીલાં જેવી સાત્વિક ભાવનાઓ મેળવવા માટે દરેક ભાઈ બેનને માંસાહારથી દુર રહેવા વિનંતિ કરીએ છીએ.

હી.

મુંબઇ. ૧૦-૫-૨૪.

લક્ષ્મીભાઈ દીપચંદ ઝવેરી.

પ્રમુખ. શ્રી જીવદયા મંડળી.

અર્પણ પત્રિકા.

મુંબઈની શ્રીજીવદયા મંડલી.

—જે—

આજ વર્ષે થયા અથાગ મહેનત લઈ મનુષ્યો અને
પ્રાણિઓનાં રક્ષણ અર્થે સતત પ્રયાસો કરી
રહી છે, તેવા ભલા કાર્યમાં પ્રેમથી બીન
સ્વાર્થે કાર્ય કરતા ભાઈબંધોને
આ નાનકડું પણ અતિ
કીંમતી પુસ્તક
માન સહિત
અર્પણ
કરું
છું.

તમારી શુભેચ્છક બહેન
મીસ. પીલા લીખાજી મમ્મતી.

બે બોલ.

શુક તે કીરતારના ! કે જેની પરમ કૃપાથી એક ટુંક લેખનો સંગ્રહ આજ ચોપડીના રૂપમાં બહાર પડે છે, અને જેમ એક સૂર્ય મા ચંદ્રમા અંધકારમાં પોતાનું તેજ આ અવની પર ફેંકી મનુષ્યોને ખાડા ખરાબા બતાવે છે, તેમ આ નાનકડું પુસ્તક પણ અજ્ઞાની મનુષ્યોને પોતાની રોશનીનું વાંચન આપી જ્ઞાની બનાવવા પ્રકાશમાં આવે છે.

આપણે જાણીએ છીએ કે દુઃખ દરદો દવાપીવાથી સાજાં થાય છે, ત્યારે અત્રે માની લ્યો કે, માંસ ખાવાની તમારી ટેવ તે તમારું એક જાતનું દરદ છે; અને આ ચોપડી તે, તમારા માંસ રૂપી ટેવના દરદની દવાની શીશી છે. ત્યારે જો તમે આ ચોપડી રૂપી બાટલીમાંથી દર્શાવેલા વિચારો રૂપી દવાનાં વાંચન રૂપે બે ટીપાં પણ ગળામાં ઉતારશો તો હું મહેનતનો બદલો સફળ થયેલો જાણીશ.

માંસ ખાવાની બાબતમાં આ અવનિની કુલ મનુષ્ય જાતીમાં જો વિરુદ્ધ પક્ષની ગણતરી કરીએ તો તેમાં હિંદુ ધણા નીકળશે. એટલે મારું આ પુસ્તક ખાસ કરી પારસી ધર્મના સિદ્ધાંતથી રચાયું છે. કારણ કેટલાક પારસીઓનું એવું કહેવું છે કે ધર્મમાં નથી પણ જો કદાચ ધર્મનું ફરમાન હોય તો હમો માંસનો બહિષ્કાર કરીએ ! પારસી કોમના આવા વિચારથી કેટલીક મહેનતે આ પુસ્તક રચી, સાબીત કરવા પ્રયાસ કરેલો છે કે જેવી રીતે હિંદુ ધર્મ શાસ્ત્રમાં માંસ ખાવાની મનાઇ છે તેવીજ રીતે જરથોસ્તી ધર્મમાં પણ માંસ ખાવાની મનાઇ છે.

ઈ. સ. ૧૮૭૫ની સાલમાં થીઓસોફીકલ સોસાયટીના મરહુમ પ્રમુખ કર્નલ આલકટે “જરથોસ્તી ધર્મની મુળ મતલબ” એ વિષય પર મુબઇમાં બાપણુ આપ્યું હતું, જેમાં તેઓ શ્રી બોલ્યા હતા કે જેવી રીતે ખ્રીસ્તીઓએ પોતાનો ધર્મ બોયો છે, તેવીજ રીતે પારસીઓએ પણ પોતાનો ધર્મ બોયો છે, પણ તેથી તમારે પડ્યા

રહેવું ન જોઈએ. કેમકે એ માટે તમારે શોધખોળ કરવા જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવું. અવસ્તા ભાષાની મુળ ચાવી વેદ છે. એટલે પ્રથમ તમારે વેદનો અભ્યાસ કરવો જોઈએ. કારણ તેથી તમે તમારા ધર્મ પર સાફ અજવાળું નાખી શકશો. પારસીઓએ પોતાનો ધર્મ ખોયા સાથે ચોપડાં પણ ગુમાવ્યાં છે; પણ હાલના કેટલાક પારસીઓએ સંસ્કૃત તેમજ વેદનો અભ્યાસ કરી પોતાના ધર્મ સંબંધી પણ કેટલાક શ્લોકો ચુંટી કહાડ્યા છે. અને તેના પરિણામે ન જણાયલી શોધો સૃષ્ટિમાં જન્ય થઈ છે.

ઉપલા શબ્દો મરહુમ આલકટના છે. જે કાળી હું એટલુંજ જણાવું છું કે કવચિત્ જરથોસ્તી ધર્મ શાસ્ત્રમાં માંસ ખાવાનું ફરમાન પણ હોય, તો તેથી નથી ના ઉદગારો બહાર પાડવા નહિ, પણ તે પાડ્યા અગાઉ મરહુમ આલકટે જણાવ્યું તેમ વેદનો અભ્યાસ કરવો.

ધર્મના સિદ્ધાંતોને જો ખાજી મુકી માંસ નહિ ખાવાના કારણો તપાસીએ તો તે અનેક છે. જે મેં, આ પુસ્તકમાં રજુ કર્યાં છે. કેટલાકો કહે છે કે માંસથી જાડાં થવાય છે. અને તેજ મનુષ્યોને યુષ્ટિકારક છે. પણ આવા મતવાળા જો તેનાં ગંભીર પરિણામો તપાસે, તો મને ખાતરી છે કે માંસ ખાવાનું તેઓ છોડીજ દેશે. મનુષ્યના જીવન અર્થે એક એવો પણ ખોરાક છે, જે માંસ કરતાં હલકો ને સ્વાદીષ્ટ છે, જેને શાકભાજી અને ફળફળાદી કહે છે.

તાજી તરકારી ને ફળફળાદી એ મનુષ્યોનો ખોરાક છે, કેમકે તેમનાં શરીરને જોઈતા ક્ષાર વગેરે તત્વો તેમાં વિશુદ્ધ રૂપે રહેલાં છે. તે પ્રાણશક્તિ ઉત્પન્ન કરે છે. ફળાહાર કરવાથી લુપ્ત છુટે છે, પાચનશક્તિ અને શારિરીક બળ વધે છે વળી તે લોહીને સાફ કરે છે, મગજને જોઈતું તત્વ પુરું પાડે છે, તેમજ જ્ઞાનતાંત્રને કાયદો કરે છે. ટુંકમાં કાળીએતો શાકભાજીનો ઉપયોગ કરવાથી શરીરપ્રવૃત્તિ સારી રહે છે અને એટલેજ ઇસ્લામમાં કહેવત છે કે-ફળ સવારમાં ખાવાં એ સોના સમાન છે, બપોરે ખાવાં એ રૂપા સમાન છે, અને રાત્રે ખાવાં એ સીસા સમાન છે.

પ્રાચીન કાળમાં એવા ધણા યોગીઓ થઇ ગયા છે જેઓ કુળા હારને સૌથી ઉત્તમ માની, તેના ઉપરજ પોતાનો ગુજરો કરતા, અને તંદુરસ્ત રહી દીર્ઘાયુષ ભોગવતા હતા. હાલમાં એવા ચોક્કસ જાતના દરદીઓને માંસ આપવા કરતાં હલકો ખોરાક આપે છે; એમ કરવામાં ડોક્ટરોની નેમ એવી છે કે તેવા દરદીઓ આવા હલકા ખોરાકથી પોતાની ગએલી તંદુરસ્તી ધણું કરીને પુનઃપ્રાપ્ત કરી શકે.

શાકભાજી અને લીલી તરકારી જેને કહે છે, તે મનુષ્યના ખોરાકમાં અચ્છો અને હલકો ખોરાક છે. કેમકે આવી તરકારી જોષ્ઠતા પ્રમાણમાં ન ખાવાથી ડોક્ટરી વિદ્યા પ્રમાણે સ્કર્વી નામનો રક્તવિકૃતિનો રોગ થવાનો સંભવ છે. આથી માંસાહારી મનુષ્યો પોતેજ જોષ્ઠ શકશે કે દુઃખના બીજ હમો પોતેજ રોપી તેના કુળ ચાખીએ છીએ ને દેખીતી આંખે આંધળાં, ને કાન છતે બહેરા બની જાણી જોષ ખાડામાં પડી મૃત્યુ નીપજાવીએ છીએ.

છેવટે હું વાંચકથી એટલુંજ માંગી લઇશ કે આ ચોપડી જેવા ઉત્સાહથી પ્રગટ થઇ છે તેમ વાંચકવર્ગ પણ આ પુસ્તક ખરીદી બીજી વેળા એવીજ ચોપડી બહાર પાડવા ઘટતી મદદ કરશે એવી મને આશા છે. ચોપડી પ્રસિધ્ધ કરવાની મારી આ પહેલ વહેલીજ કાશીષ છે માટે કાંઇ ભુલચુક થઇ હોયતો તે માટે હું વાંચકની મારી ચાહું છું.

મુખ્યજની શ્રી જીવદયા મંડળી અને તેના દયાળુ પ્રમુખ શેઠ લલ્લુભાઇ દીપચંદ્ર ઝવેરી કે જેઓએ, મારા આ લેખને માંસાહારના નિષેધમાં મદદરૂપ થાય તેવા હેતુથી, મંડળી તરફથી પ્રસિધ્ધ કરવા કૃપા કરી છે, તે માટે હું તેમનો અંતઃકરણ પૂર્વક આભાર માનું છું અને એટલુંજ ઇચ્છુ છું કે આ લેખ જાપાવવામાં તેમનો હેતુ પ્રભુ પાર પાડો.

પ્રભુ સર્વેને સદ્ધ બુધિ બક્ષો. તથાસ્તુ.

બાર્યા સ્ટ્રીટ.

તમારી શુભેચ્છક બહેન,

નવસારી તા. ૧-૨-૨૪

મીસ પીલાં બીખાજી મકાતી.

જીવહયા અને માંસ ખાવાની મનાઈ

(લખનાર-મીસ. પીલાં લીખાજી મકાતી.)

You ask me why Pythagoras abstained from feeding upon the flesh of animals. I for my part, marvel of what sort of feeling, mind or reason that man was possessed who was the first to pollute his mouth, with gore and to allow his lips to touch the flesh of the murdered being, who spread his table with the wangled forms of dead bodies, and claimed as his daily food what were but nous beings endowed with movement, with perception, and with voice. "FLESH-EATING."

એક જીલમગાર રાજા પોતાની રૈયત ઉપર ગેરહંસાશ્રીથી હુકુમત કરવા જેટલો ગર્વ ધરાવે છે, તે જેટલું પાપનું કર્મ છે, તેટલુંજ, બલકે તેથી વધારે પાપનું કર્મ, મુગાં પ્રાણીઓપર કે જેના સરદાર તરીકે ખુદાએ મનુષ્યોને મોકલ્યાં છે; તે સરદારી અને હુકુમતનો ગેરઉપયોગ કરી, તેનાં પર જીલમ ગુજારવાનું છે. જેવી રીતે આપણે આપણા રાજાથી હંસાફના ઉમેદવાર છીએ, તેવીજ રીતે મુગાં પ્રાણીઓ પણ હંસાનની દયા તેમજ હંસાફના આરજીમંદ છે.

દયા એ મનુષ્યમાં અજબ શક્તિ છે, કે જે વડે ઇન્સાન પોતાનું શરીર પવિત્ર બનાવી શકે છે, યાને તે પોતાને લલો છુંડો જગમાં બહાર કરે છે. દયાનો ગુણ આપ સ્વાર્થ, ક્રોધ, હુસ્મનાઇ, અને કુસંપ વગેરે અવગુણોને જડ મૂળથી ઉખેડી નાખે છે. કેટલાક વિદ્વાનોનું એવું કહેવું છે કે દયાના બળથી વિકાળમાં વિકાળ પ્રાણી પણ વશ થાય છે. એક અશો મરદ-યા સ્ત્રીની દયાથી વાધ જેવું ફૂર પ્રાણી પણ તેમને ચરણે લોટી બંધ છે, ને તેના સંજ્યાખંધ દાખલાઓ છે. તુલસીદાસ નામના એક કવિ ‘દયા’ માટે કહે છે કે:—

દયા ધર્મકો મૂળ હય, પાપ મૂળ અભિમાન;
તુલસી દયા ન છોડીએ, જબ તક ઘટમેં પ્રાણ.

પારસી કોમના એક ધર્મ શાસ્ત્રમાં જનાવરોનું રક્ષણ કરવા અર્થે જણાવેલું છે કે:—

ગવે નેમો, ગવે નેમો, ગવે ઉખધમ, ગવે વેરેથરમ,
ગવે ખરેથમ, ગવે વરલેમ, ગવે વરેજિઆ તમ તામને
ખરેથાઇ કશુઓ.

અર્થ:— ગોસ્પંદોને નમન, ગોસ્પંદોને નમન !! ગોસ્પંદો માટે સારા સંખુનો. ગોસ્પંદોની ક્તેહ, ગોસ્પંદોને વસ્ત્ર, ગોસ્પંદો માટે મહેનત કારણ કે તેઓ સઘળાં આપ-ણને ખોરાક આપે છે.”

(યજ્ઞને ‘હા’ ૧૦-૨૦ અને બહેરામ યશતી)

ઉપલા ફકરાથી વાંચક વર્ગ જોઈ શકશે કે જેવી રીતે આપણા એક બાળને સર્વે રીતથી યોગ્ય મદારત કરીએ છીએ, તેવીજ રીતે ગોસ્પંદોની પણ કરવી જોઈએ.

ઈશ્વરે આ અવનિમાં હરેક ચીજે પેદા કરી છે; જે દરેક પર હકુમત ચલાવવા અકેકો પોતાનો માણસ મુકેલો છે. આપણા બાળમાં જનાવરોની ઉપર ને ઘેટાં બકરાં ઉપર, ટુંકમાં જીવવાળા પ્રત્યેક માણસો ને જનાવરો ઉપર માત્ર એક શક્તિ રાજ કરે છે, જેને ‘બહુમન અમશાસ્પંદ’ યાને ‘બહુ મન’ કહે છે. એને અવસ્તામાં ‘વોહુમાનો’ કહીને ઓળખેલો છે. એટલે વોહું સંસ્કૃત વસુ યાને ભણું, નેક તથા સંસ્કૃત મન એટલે વિચારવું, જે ઉપરથી વોહુમાનો શબ્દ ઉત્પન્ન થયેલો છે.

આપણા શાસ્ત્રમાં પાલવાનાં જનવરોને માત્ર માણસથીજ ઉતરતાં જનવર ગણેલાં છે. કારણ, “પસ્વીર યાસ્તો સરહેધનાંમ્ વહિષ્ત.” યાને પશુ અને માણસ જે બે સૌથી સરસ જાતનાં (જનદાર) છે. હાલના કેટલાક શ્રીલસુક્ષેએ અવલોકન કરી એવું બી શોધી કાઢ્યું છે કે જનાવરોને આપણીજ માફક ખુશાલી અને દિલગીરી, સુખ અને દુઃખ ભય, શંકા, રોહ, ધિક્કાર, ખ્યાર અને ઈર્ષા વગેરે મનની શક્તિઓ તથા લાગણીઓ હોય છે.

કેટલીક વેળા તો તેઓમાં શાખાશી મેળવવાની ઇચ્છા, શીખવાની ટેવ, અને નકલ કરવાની શક્તિ પણ જોવામાં આવે છે. કારણ તેઓ યાદ દાસ્ત ને તર્ક શક્તિ ધરાવે છે. ટુંકમાં તેઓ માત્ર જીંદગી ધરાવે છે, એટલુંજ નહિ, પણ ચોક્કસ દરજ્જે ચતુરાઈ ને લાગણી બી દર્શાવે છે.

જન-જનાવર ઉપર આપણો સંસાર, વહેવાર, વેપાર, વણજ, વગેરેનો, આપણી ઠરીઠામ જીંદગીનો પાયો છે. તેઓ અને આપણામાં જે કંઈ તફાવત છે તે એજ છે કે વાચા અને ચઢતા જ્ઞાનમાં તેઓ કંઈક દરજ્જે આપણાંથી થોડાંજ ઉતરતાં છે, માટે તેઓને આપણી તરફની રૂઢી વર્તણૂકપર હક્ક છે. શક્તિએ અશક્તની બરદાસ્ત લેવી, ને તેની તરફ ધાતકીપણું ઝુજારવા નહિ દેવું, એ તેને યોગ્ય છે. મનુષ્યોએ બેઆબર પ્રાણીઓની તેમાં વિશેષપણે ગોસ્પંદોની બરદાસ્ત લેવી અને તેઓની તરફ પોતાથી યા બીજાં કોઈથી ધાતકીપણું ઝુજારવા દેવું નહિ એ એક કર્તવ્ય છે.

ગોસ્પંદો કોઈપણ દેશની દોલતનો એક અતિ જરૂરનો ભાગ છે, તે વિના આપણને ચાલી શકે એમ નથી. ગાય, ભેંસ, મેંઢાં, બકરાં, વીગેરે ગોસ્પંદોથી આપણને કીમતી ખોરાક-દૂધ મળે છે, અને તેમાંથી દહીં, માખણ ને ઘી બની મનુષ્યોને પુષ્ટિકારક ખોરાક પુરો પાડે છે. બળદો ખેતી કરવાનાં, ગાડાં ધસડવાના, અને સ્વારીની ગાડીમાં બેડવાનાં કામમાં આવે છે, સર્વ ગોસ્પંદોનું છાણુ, તથા મળમુત્ર ખાતર બનાવવા ઘણું અગત્યનું છે. ગોસ્પંદો મરી ગયા પછી તેમનાં ચામડાં, શીંગડાં, ને હાડકાં વગેરેની કેટલીક જણસો બને છે. મેંઢાં ઘણાં ગરિબ પ્રાણીઓ છે, તેમના શરીરપર એક જાતનું ઉન થાય છે જેનાં ગરમ કપડાં બની આપણને ઠંડીમાં ઉપયોગી નીવડે છે. ઘોડો, તેમજ કુતરો એ એક નિમકહલાલ પ્રાણી છે, જેના દાખલા પછીથી આપવામાં આવશે, પણ અત્રે એટલું જ કહેવું બસ થશે કે યાદ રાખો કે સર્વ પ્રાણીઓ ઉપયોગી છે. માત્ર ગોસ્પંદોનેજ ન મારવા ને તેમને દુઃખ નહિ દેવું એવો નિયમ

પુરતો નથી. પણ સર્વે પ્રાણી પ્રત્યે સમાન્તર નજરે જોવું એ એક અતિ યોગ્ય કાયદો છે. ગધેડાં અને ઉંટ જો કે દેખાવમાં સુંદર નથી, તેમ જ્ઞાનમાં બી કાબેલ નથી, છતાં જો તેમની મહેનતનો ખ્યાલ કરીએ તો જણાશે કે બીજાં કોઈ બી પ્રાણી કરતાં વધારે ઉઠવેઠ જો થતી હોય તો તે માત્ર આ બેજ જનાવર છે. આ ઉપરાંત કુકડાં, મરઘાંની જાતનાં અનેક પશુ પક્ષીઓ છે જે દરેકની પ્રત્યે માયાથી વર્તવું એમાં પ્રભુ રાજ છે.

કેટલાકો ગમ્મત મેળવવા બે આજાર જનવરો ઉપર સજ્જતાઈ ગુજારે છે. દાખલા તરીકે, પોપટ, ચઢલી, કબુતર વગેરેને પથરા મારી યા પીંછાં ખેંચી કાઢી, યા પીંજરામાં તેમને લાકડીથી ગોદા મારી ખુમ ને ચીસ પડાવવામાં પોતાની મોઝ માને છે. તેમને નિર્દયપણે ચાબકા મારે છે, અથવા તો પરાણીઓ ઘોંચી લોહી કાઢે છે. આ સઘળું ઘાતકીપણું, વિના દોષે અજાણ દેવાનો ગુન્હો છે. આ ઉપરાંત પ્રથમ ગાય ગોસ્પંદને ડુંખ દધ છેવટે માણસને પણ ઇજા કરવાનો ગુણ તેનામાં ઉત્પન્ન થાય છે. માટે તેનો ખહેતર માર્ગ એજ છે કે જનવર પેદાયશ પ્રત્યે માયાથી ચાલીએ તો કેવું સાફ? જો ખરેખર તેમજ થાય તો આદમીઓ ખરી માનસાઈવાળાં થાય !

‘ખુન દેહુશત’ એ એક પુરાણું પુસ્તક છે, ને તેટલુંજ પ્રસિદ્ધ પણ છે. તેનો લખનાર જણાવે છે કે:— ઇશ્વરે પ્રથમ ખહુમઉ અમશાસ્પંદ-દેવ પેદા કર્યો, ને તેને મનુષ્યોની અક્કલ પર સરદારી આપી, તેમજ તમામ ‘જીવો’ નું રક્ષણ તેના હાથમાં સોંપ્યું. આથી, તે દેવ જેમ મનુષ્ય પર મવકલ

છે, તેમ ગાય-ગોસ્પંદો પર બી છે. અને તે માટે ડૉ. હાઉગ જણાવે છે કે:—

Vohu Mano represents the life in men and animals the principle of vitality. If shura Mazda is called the father of Vohu Mano it means that all vital powers in the animated beings have sprung out of him as the supreme being. Vohu Mano pervades the whole living good creation and all the good thoughts, words and deeds of men are wrought by him.

મનુષ્યોના જીવન અર્થે—લાંબો વખત સુધી જીવવા માટે ત્રણ ચીજો—હલકો ખોરાક, સ્વચ્છ હવા, અને ચોકખાં પાણીની યોગ્યતા છે, જે જમાનાઓથી કબુલાતી આવી છે. શું નાના કે મોટા સર્વેનો માંસ પર અતિ શોક છે. પણ એ એક ટેવ પડી ગઈ છે. ને તેથીજ તે ખુરી ટેવને વળગી રહેવામાં પોતાની હુશ્યારી માને છે. એક મરણ પામેલાં યા જીવતાં જીવત કાપી નાખેલાં ગાય-ગોસ્પંદોનું માંસ મનુષ્યોના ખાવામાં આવે એ કેટલું કમકમાટ ઉપજાવે એવું છે? આપણી દર-રોજની જીંદગીમાં—આપણા સંસારી વહેવારમાં કેટલાં નિરદોષ જનવરોનું કતલ કરેલું મલીનમાંસ મનુષ્યો ખાઈ જવાને ચુકતા નથી, ને છૂટથી તેનો ઉપયોગ કરે છે. પણ એવા લોકને તુચ્છકારી કાઢવામાં ખુટારકના શબ્દો આપણે અત્રે ટપકાવીશું કે—

“ Alas for our savage inhumanity ! It is a terrible thing to see the tables of rich men decked out by nose layers out of corpses, the butchers and cooks; a still more terrible sight is the same table after the feast; for the wasted relics are even more than the consumption.”

ધર્મમાં માંસ ખાવાનું હોય કે નહિ હોય, તોપણ આપણી સાધારણ અકલથી પણ જો ખ્યાલ કરીએ તો જણાશે કે શું ધર્મ એક જીવતાં પ્રાણીને કાપી નાખી ખાઈ જવાનું કદિ કરમાવે ? માંસ નહિ ખાવાની જે ભેદી શીલસુશી સમાયલી છે, તે એ છે કે જીવવાળા પ્રાણીના શરીરમાં, ને તેની બહાર એક જાતનાં એવાં જંતુઓ રહે છે; જે અનેક રોગના જીવાં જીવાં છે. ત્યારે એક ગોસ્પંદનું માંસ ખાવાથી, તેના શરીરમાં રહી ગયલાં જે જંતુઓ છે, તે આપણા ખાવામાં આવવાથી દુઃખ ઉત્પન્ન થાય છે. આજે આપણે જે નવા નવા દુઃખ-દરદોના નામો. સાલળીયે છીએ, એનું મુળ પરિણામ માત્ર માંસ અને દરીઆઈ પ્રાણીઓનો ભક્ષ છે. મછી ખાવાથી પણ તેના જે જંતુઓ છે તે માણસના શરીરમાં પ્રવેશ કરે છે; આ ઉપરાંત મુલેલાં જીનવરોને સુકવી કામમાં લેવાથી, હુવાનો બિગાડો થાય છે, ને તેના પરિણામે તે હુવા મનુષ્યના શરીરમાં પ્રવેશ થવાથી પણ દુઃખના બીજ ઉત્પન્ન થાય છે.

જ્યાં માછીમાર ને માંસ વેચવાની મારકીટ હોય, ત્યાં તમો દુઃખદરદ તો જોશોજ! પણ આ બાબતુ નજર કરો કે ગામના રહીશો કેવાં નીરોગી ને તન્દુરસ્ત છે ? એનું મુળ કારણ

જો આપણે તપાસશું, તો માંસની ગેરહાજરીનુંજ તે પરિણામ જણાશે કારણ, કાપેલાં જનાવર પર એવી નીત્ય એક માંખ બેસે છે; જે માણસના શરીર પર બેસવાથી ગંભીર પરિણામ ઉપજાવે છે; માટે જો તમે તમે શરીરે સુખી રહેવા ચાહતાંજ હો તો આજેજ માંસના ખોરાકનો ત્યાગ કરો !

ઈશ્વરને મળવા યા તેની ટોચે પહોંચી વળવા મનુષ્યોને પરહેજગારીની જરૂરીયાત છે. આજના જમાનામાં થોડા જો કે પરહેજગાર શખ્શો છે, પણ તે જોઈએ તેવું ધરાવી શકતા નથી. પરહેજગારી અખત્યાર 'કરવામાં જે ગુણ સંપાદાન ને ત્યાગ કરવાના છે, તે એ છે કે કેફી વસ્તુ અને માંસ મછીનો બહિષ્કાર કરવો, ને તેના બદલ સારા ખોરાકનું સેવન કરવું. માંસ-મછી ખાવાથી સ્વભાવમાં ખલલ પડે છે. ને તેના પારણામે નમ્રતા અખત્યાર કરવાને બદલે ગુસ્સો ને ક્રોધ મનુષ્યમાં વાસો કરે છે. જેથી પરહેજગારી સંપૂર્ણ રીતે પાળી ન શકવાથી ઈશ્વરની ટોચે પુગી શકાતુ નથી.

“જીવહયા” એ ખુદ દરેક ધર્મનો ઉપદેશ છે. છતાં પણ લોકો “જીવહત્યા” કરવામાં પોતાને સવાબ યાને સ્વર્ગમાં ગયલો માને છે. સાધારણ રીતે માનવીનો ખોરાક, દૂધ, દહિં, ફળફળાદિ, વનસ્પતિ ને અનાજ છે. જરથોસ્ત સાહેબે ગાથામાં ખુદલું જણાવ્યું છે કે—“હોરમજદના રાજ્યમાં તમામ જાન-દાર પેદાયશનું રક્ષણ બહુમન અમશાસ્પંદથીજ છે,” પણ કેઠે બી જણાવ્યું નથી કે બહુમન અમશાસ્પંદ માનવીના ખોરાક માટે ઉત્પન્ન થયેલો છે. કેટલાકો સવાલ કરે છે કે અમે માંસ વિના ખાઈએ શું ? પણ એના બચાવમાં સંકડો દલીલો મોજુદ છે. પારસી કોમના ધર્મ શાસ્ત્ર: વંદીદાદ ને ગાથામાં જણાવે છે કે:—

“ ખોરદાદ ને અમરદાદ (ઝાડપાન અને પાણી) બન્ને તારા ખોરાક માટે છે ” ગાથા. ૩૪-૧૧.

“ ગાય- ગોરૂપંદો માટે (માણસે) મહેનત કરવી જોઈએ (સખબ કે તે આપણા ખોરાકને માટે વધારો કરનારાં છે. ” ગાથા. ૪૮-૫

“ (દાદર) હોરમજદે તેને માટે (ગાય-ગોરૂપંદો માટે) અપની મારફતે વનસ્પતિ ઉગાડી. ” ગાથા. ૪૮-૬

ઉપલા થોડાંક મતોથી વાંચક વર્ગ જોઈ શકશે કે મનુષ્યોએ પોતાનો સ્વાર્થ ને સુખ સાચવવા ‘જીવહત્યા’ કરી પ્રાણીઓને કતલ કરવાં જોઈએ નહિ. પણ પોતાના ખોરાક અર્થે વનસ્પતિ, તેમજ ફળફળાદિ ને અનાજ ખાવાની ભલામણ કરવામાં આવી છે. આ માંસ ખાવાની ભુલ ભરેલી ટેવ પોતાનાં દાંત્યાપીરને પંપાળવા માટે કંઈક વર્ષો થયાં પડી ગઈ છે. આ સ્વધનુ ખરૂં ! પણ તેથી કંઈ એમનથી ઠરતું કે પ્રત્યેક શાસ્ત્રમાં માંસ ખાવાનું ફરમાન છે. ઉલટું આવું ફરમાન જાળજી મારી કુટીને કહી બતાવવું, તે કરતાં જે કંઈ તમને સાચો માર્ગ સૂઝે એ પ્રમાણે વર્તો તેમાં કેટલું ડહાપણ સમાયલું છે. પ્રત્યેક મનુષ્યની મુળ નેમ ઇશ્વરને પહોંચવાની છે, ને તેને માટે પરહેજગારીના બારીક અમલની જરૂરયાત છે. જનવરોની કતલ કરી મેલવેલાં ગોસના ખોરાકથી સંપૂર્ણ રીતે પરહેજગારી મેળવી શકાતી નથી.

પવિત્ર ગાથામાં ૩૪-૩ માં જણાવે છે કે “સઘળા જીવો બહુમનથી રક્ષણ થયેલાં છે.” હવે ત્યારે માંસ ખાનારા ભક્ષીઓ તમો ત્યારે શા માટે આવા વરધીના પ્રવાહમાં લગભગ માણસની

પંડતી ઉપર આવેલા જીવોને તેમના શરીરથી જુદા કરી ગોયા તેનું ખુન કરાવી તેમનું પ્રગટી કરણ અટકાવેછો? આ માટે કોણ જવાબદાર ગણાશે? કસાઈ કે માંસનો લક્ષ કરનાર?

ખિચારાં ગાય ગોસ્પદો જેઓ પોતાના દુધથી આપણને પોષણ આપી ઉધારે છે, ત્યારે એના બદલ એક ઇન્સાનની પવિત્ર આઈન્ ફરજ છે કે તેની ઘટતી પરવશી કરી યોગ્ય જતન કરે, અને તે માટે આપણે ખરેખર અંધાયલા છીએ, જો ઇન્સાન ગોસ્પદોની યોગ્ય મદદરત ન કરે તો નીચલા શબ્દોમાં તે તેને બદ આશીષ દેય છે કે:—

“તું કે જે મને ખોરાક બક્ષતો નથી. તું તારા જન ફરજદ, ને તારા પોતાના માટે હુમારી પાસે કામ કરાવે છે. માટે જેવી રીતે હુમારાં બચ્ચાં દૂધ વિના ટલવલે છે, તેમ તારાં ટલવલે; તું જન ફરજદ વિનાનો થજે! તું ખુર. બોલાયજો થજે!”

ગાય ગોસ્પદોની સેવાના અંતમમાં આપણે બે ફરજથી તેઓ તરફ અંધાયલા છીએ:—

૧—જનવરોની ખરદાસ્ત કરવી. ૨—તેમની મદદાસ્ત કરી શીખવી (Domesticate) ચઢતી હાલતમાં લાવવાં.

ગોસ્પદો આપણને અનેક રીતે આ અવનિમાં ઉપયોગી થઈ પડવા ઉપરાંત આપણે તેની સેવા બદલ જે કંઈ તેને આપીએ છીએ, તેનો બદલો મરણ પછી પણ ખાલી જતો નથી. ને તે માટે અલંકારીક એક વાતા નીચે મુજબ છે.

દલાદ્દશ નામનો એક તવંગર રાજા તેત્રીશ મુલકો પર

રાજ ચલાવતો હતો, પણ પૈસાની રેલ છેલ્લે છતાં તેણે સખા-
વતી કર્મ જસાળી કર્યું. નહિં, જેથી પેલી અવનિમાં (મિનોઇ
દુનીઆમાં) તેને નરખમાં (દોજખમાં) જવાની સજા થઈ.
તેને માટે એવું કહેવાતું હતું કે તે આખાં શરીરે દુઃખથી
પિડાતો હતો, પણ માત્ર એક પગ દુઃખથી નિરાળો હતો.
કારણ કે આ માણસ એક દિવસ એક ગરિબ મેઢા પાસેથી
જતો હતો, જે બિચારૂં પાસે પડેલી ઘાસની પુળી ખાવાં કે
લાંબાવતું હતું, તે તેણે પોતાના પગે કરીને તે પુળી તેની
નજીક કરી, ને તે ભલાં કામના બદલા તરીકે એક પગ તેનો
સ્વર્ગમાં ગયો, અને આવા બદલાથીજ જરથુસ પેગમ્બરને
બહુમન અમશાસ્પદે કહ્યું હતું કે “હું તને મારા સઘળા
ગોસ્પદોને સોપું છું, અને તું નીચલી દુનીઆમાં જઈને સઘળા
મનુષ્યોને તેમની પુરતી માવજત લેવાને ફરમાવજે, ને કહેજે
કે તેઓને કોઈથી જાતનું દુઃખ તેઓ દે નહિં; કારણ કે તેઓ
માણસને બહુ કામના છે, અને અહુરમજદે તેઓને મારી
સંભાળ હેઠળ મુક્યા છે, અને હું તેઓને તમારે હસ્તક સોંપું
છું” વધુ માટે ડૉ. જાન જોન બ્રાઉન કહે છે કે:—

A real moral sympathy with the lower animals and a feeling of uneasiness on account of their sufferings, a going out towards them, to love and be good to them, is a useful lesson to us all.

જાનવરો તરફ આપણે આપણી ભાઈબંધ તરીકેની ફરજ દાખલ વચનથી બધાયેલાં છીએ, કારણ મેં આગલ જણાવ્યું તે મુજબ તેઓની સારી યા માડી લાગણી ધરાવી શકે છે.

જનનવરે ઉપર યાને મુગાં-વાચા વિજ્ઞતા પશુઓ તરફ દયા બતાવવાથી પાદશાહ સખકતગીનને કેવું ક્ષણ મલ્યું હતું, તેથી તો વાંચક વર્ગ અજાણ નહિજ હોય ! કહે છે કે પાદશાહ સખકતગીને એક વાર જંગલમાં હરણ આમ તેમ ફરતું જોયું, જેથી તે ત્યાં દોડી ગયું. હવે બન્યું એમ કે તે હરણનું બન્યું દોડી ન શકવાથી રહી ગયું. ને તેની માતા દોડી ગઈ, આથી તે નાનું બાળક હરણ જાણે હાલાવાલા હસતું હોય, તેમ તેના મોં તરફ જોયું, આથી સખકતગીનને દયા આવી; જેથી તેને તેણે છોડી દીધું. આ બનાવ બન્યા પછી બીજે દિને તેને એક સ્વપ્નામાં કહેવામાં આવ્યું કે “ઓ સખકતગીન ! તેં જે દયા ને માયા મહોબત પેલાં મુંગા પ્રાણી પર દેખાડી છે, તેમ મારી ઇચ્છા એવી છે કે તું અત્રેનો પાદશાહ થા ને એવીજ રીતે મહેરબાની તું તારી રૈયત પર દેખાડતો રહે.”

સખકતગીનનું વર્ણન પુરૂ કરતાં એક વિદ્વાન છેવટે લખે છે કે “જો એક નાનાં મુંગાં જનનવર તરફ દયા દેખાડવાથી પાદશાહી મળતી હોય તો પછી એક માણસ તરફ ને કુલ પ્રાણી પ્રત્યે દીલસોજી ને માયા દેખાડતો હોય તો તેને છેવટે સ્વર્ગ મળે તે અજાણ થવાનું નથી; તે કહે છે કે:—

ખ્રીસ્તી ધર્મના ઉપદેશક કાઈસ્ટ સાહેબે લોકો માટે પોતાનો જન, ખુશાલ જીગરે આપ્યો હતો, પેગમ્બરો, જો જીવોને કાપી નાખવાની સલાહ આપતા હોય તો જાણવું કે તે પેગમ્બર નથી, પણ પેગમ્બર રૂપે કસાઈ છે. આપણા હિંદુભાઈ બંધોને ધણીક વાર “લક્ષ્મી” તરીકે ઓળખાવે છે; પણ ગમે તે હાસ્ય થાય; પણ તુલસીદાસના ફરમાવ્યા મુજબ ધર્મનું મુળજ દયા છે. જેનામાં પ્રભુ પ્રેમ છે, તે કવિ માંસ ખાવાની

સલાહ આપતો નથી, કારણ ખાલેશ પ્યાર એ પરમેશ્વર છે. બ્યારે બીજાં લાઇ મધોમાં પ્યારનો પ્રવાહ પુર જોસથી વહેતા ઝરા માફક બહાર વહેશે ત્યારેજ બદી નાખુદ થઇ જાની બની માંસ ખાવાની આ કુટેવ છોડીશું. દયાથી કરીને તો એક ગુલામ સિંહના પંજમાંથી મુક્ત થયો હતો.

અસલના જમાનામાં એક એવો નિયમળી હતો કે લડાઇના મેદાનમાં જે દુશ્મન પકડાતા, તેને ગુલામ બનાવી તવંગરને ત્યાં વેચતા હતા. એક વેળા આવીજ સ્થિતિમાં એક ગારબ માણસ પકડાઇ ગયો, તેને એવા એક માણસે ખરીદ્યો હતો, કે રોજના સખત તેને ફટકા પડતા હતા. આથી એક દિવસ તે દુઃખમાંથી મુક્ત થવા જીવ પર આવી જઇ હાથે કરી સીંહના મોઢામાં ગયો. જંગલમાં જેવો તે દાખલ થયો કે એક મોટો વાઘ તેને મલ્યો, પણ તેણે પોતાની અન્તયબીથી જોયું કે તે વાઘ તેને ખાવાને બદલે દયાથી જોતો ઉભો. આથી હિમ્મતથી તે તેની આગલ ગયો, તો જણાયું કે તેનો પગ સુઝી આવ્યો હતો. પગ તપાસતાં જણાયું કે એક મોટો કાંટો તેને ભોકાયો હતો. તેણે તે કહાડી નાખ્યો, જેથી વાઘ ખુશી થયો; ને તેનો ઉપકાર માનતો હોય એમ મોં ખતાવ્યું. આ પછી તે વાઘ આગલજ પોતાનું ઘર રાખ્યું, તે તેનો ખોરાક તે વાઘનો કરી દહાડા પુરા કર્યા. એક વેળા એવું બન્યું કે તે ગુલામના શેઠે કેટલાક માણસોને તેની શોધમાં મોકલ્યાં, જે એ તે જંગલમાં જઇ ચઢ્યા; તેઓએ તે ગુલામને જોવાથી ઉંચકી ચાલતી પકડી. આ પછી તેના શેઠે એક જાહેર દાંડી પીટાવી કે ફલાણુ ગુલામનો આજે મેદાનમાં વાઘથી લક્ષ કરાવવાનો છે. આવી ખબરથી ઘણાં તે સ્થળે ભેગાં થયાં હતાં, પણ સર્વેએ પોતાની

અભયખીથી જોયું કે વાઘ કેટલો ભુખ્યો છતાં, તેને ખાવાને બદલે ચુસવા પડ્યો. અત્રે વાંચક વર્ગ જોઈ શકશે કે એક ગુસ્સાખાળ વિકરાળ પ્રાણી ઉપકાર પર ઉપકાર કરે એ કેટલી નવાઈ છે. બિચારાં વાઘા વિનાના પ્રાણીને ધન્ય છે, પણ માંસ ખાનાર સર્વેને ધીકકાર છે કે ગાય ગોસ્પંદ તેઓ પર સેંકડો ઉપકારો કરવાં છતાં તેને કતલ કરાવી ભક્ષ કરે? હરેક રીતથી ઉપકાર કરવા છતાં, તેનો બદલો અપકારથી વાળે? એ ખરેખર એક શીખેલી ને જ્ઞાની કોમ કરતાં વધારે સારી છે. આ ઉપરાંત ખીજાં ઘણાં જાનવરોએ શેઠ પ્રત્યે વફાદારી બતાવી છે, જે યોગ્ય સ્થળે ટાંકવામાં આવશે, પણ એટલાજ અર્થે પ્રોત્સાહન હારલેએ પશુ-પક્ષી, જન જનાવર, ગાય ગોસ્પંદના વંચાવમાં જણાવ્યું છે કે:—

“.....જેઓ ગોસ્પંદોને મારી નાખવાની શીખામણ આપે છે, તેમની શક્તિને મજદાએ શ્રાપ દીધા છે.”

ઉપલી લીટીથી પણ વાંચક વર્ગ મનન કરી શકશે કે આ બંધ બેસતા નિયમ સાથે મેળવતાં હિંદુઓના અનેક નેક વચનો “જીવહયા” નો ધડો શીખવે છે.

મુજ જેવાં કેટલાક માંસ નહિ ખાનારા ખીજાંને કહે છે કે તમારે માંસ ખાવું નહિ. ત્યારે તેઓ કહે છે કે માંસ તો અગાઉથી ખાતું અવાયું છે? પણ તેમનું આ પ્રીલસુરી ભયું બોલવું સ્વાર્થી છે. અલબત્ત મારે અહીંજ કબુલવું જોઈએ કે આજ કેટલી સદી થયાં સર્વે કોમમાં માંસ ખાતું અવાયું છે; પણ આપણે કોઈની વાત એકદમ માની લેવી જોઈએ નહીં કારણ એ માટે ત્રણ મુદ્દા લેખ છે કે:—

૧-ધર્મ શાસ્ત્રમાં ગમે તેટલી વાતો, ગમે તે લખી હોય તે મનુષ્યે સ્વીકારવીજ, કારણ ડાહ્યા ને જ્ઞાની પુરુષોએ જે કંઈ કયું છે, એ લોકના કલ્યાણ અર્થેજ છે.

૨-ધર્મ શાસ્ત્રમાં ગમે તે વાત લખી હોય, પણ જે વાત પાંચ ડાહ્યા યા જ્ઞાની માણસોએ સ્વીકારી નહિ હોય, તે વાત માન્ય ન રાખવી.

૩-ધર્મ શાસ્ત્રમાં સઘળું સાચુંજ હોય, ને પાંચ ડાહ્યા વિદ્વાનોએ તે સ્વીકારીખી હોય, છતાં, તે સ્વીકારવી નહિ, કારણ ઈશ્વરે તમો સર્વેને અક્કલ આપી છે; જે અક્કલનો સદ્ ઉપયોગ કરી તમને જે માર્ગ યોગ્ય મુજે તે પ્રમાણે ચાલો.

અત્રે વાંચક જોઈ શકશે કે, એવો જગતમાં તે કોણ મુખ્ય હોય જે હાથે કરીને ખાડામાં પડે! મગર જો તમને કોઈ અમુક રૂપીઆ આપવા કહે છતાં તમો તે ખાડામાં કે કુવામાં પડશો? ખરેજ નહિજ! ત્યારે તમો આપણા બાળમાં બી તેમજ માનો કે એક બીન તકચીર વાર ગરીબ પ્રાણીને શા માટે લોકના કહેવા પ્રમાણે તેમને કાપી ખાઈ જવું? શું એ પ્રાણીના બદલે તમને વગર દોષે આવી રીતે ફાંચીએ ચઢાવે તો તમો મુંગે મોએ બેસી રહેશો? જો આ ખ્યાલ નજર સનમુખ ચિતરવામાં આવે તો કંઈક દરજ્જે તમો દયા જોઈ શકશો!

માસ ખાવના ચેસ્ટો કોણે લગાડ્યો, તે બાબે ખરું તો કોઈજ કહી શકતુ નથી. પણ હું હિંમતથી આજે તે જગ હેર કરૂં છું.

સર્વે વાંચક વર્ગને રોશન હશે કે ઇરાની તખ્ત પર શાહ જમરાદે પછી ઝોઆક નામે એક જુલમી રાજા અસલ ઇરાનમાં થઈ ગયો હતો. એક વેળા એ રાજા જ્યારે ખાલઅવસ્થામાં હતો, ત્યારે એક બદખ્શની માણસ તેની નજદીક આવ્યો હતો જેણે તેનાં મનમાં પોતાના ખુરા વિચારો પ્રતબ્ધા હતા. જ્યારે એ ઝોઆક બાદશાહ બન્યો, ત્યારે એ ખુરા માણસને તેણે પોતાના બખરચી તરીકે બનાવ્યો હતો. આ ઝુઆકીને બદખ્શલની માણસે (બખરચીએ) એક દિને તે રાજાનું મન હરિ લેવા બળદ, મરઘા, કબુતર વગેરે કાપી તેનું લોજન ઝોઆક આગળ પીરસ્યું. જે ખાઈ તે એટલો બધો રાજ થયો કે, તેણે તેને ઇનામ આપવાનો નિશ્ચય કર્યો કારણ આજ સુધીમાં તેણે એકે સ્થળે આવું લોજન ખાધું હતું નહિ. ઇનામના બદલા તરીકે તે હરેમને એવું માગ્યું કે તેને કીસ બે ખલાં પર લેવાદેવી ને અલબત્ત તેમ થયુંજ, પણ તેમ કરવામાં શું થયું કે તે બન્ને ખલાં પર સાપ નીકલી આવ્યા, જે તેને હેરાનગતી આપવા લાગ્યા; જેનો ઊપાય તે ખુરા બખરચીએજ વૈદક તરીકે એવો બતાવ્યો કે-તારી રૈયતના બે માણસના લેખાં એ સાંપને ખવાડે તોતે શાંત પડ્યા રહે. આથી રાજાએ બિચારાં બખે માણસોની કતલ કરાવી પોતાનો સ્વાર્થ સાધતો હતો. ને હજારો આશાવંત જીવડાંઓ તેના જીવલેણ લોગ થઈ પડતા હતા.

જ્યારથી આ સૃષ્ટિ ઉત્પન્ન થઈ ત્યારથી કે ઝોઆકના રાજ્ય આગમય સુધી માંસ ખાવાનું કોઈ જાણતું હતું નહિ અને હજી જાણતે પણ નહિ, કારણ એ બદખ્શની હરેમનના વિચારથી લોલવાઈ જઈ જીભને રાજી રાખવાના હેતુથી તેને

માંસ ખાવાનું શરૂ કર્યું હતું. દિન પર દિન માંસ ખાવાનો ચેસ્તો તેને વધતોજ ગયો, અને કંઈ સેંકડો લોકો તેની ભુખના શિકાર થઈ પડ્યા. અંતે કાવેહ નામનો એક હુહાર તેની સામે થયો, અને નિરદોષ માણસોના ભોગ થતા બચ્યા ! પણ તેથી તેણે માંસ ખાવાનું છોડી દીધું ન હેં, ત્યાર પછી તે માણસના ભેજ બદલ, પશુ પક્ષી અને કંઈ બીજા એવાજ પ્રાણીઓનો ખોરાક લેવા લાગ્યો. એટલે રાજા તેની પ્રજાના વાક્ય મુજબ માંસ ખાવાની ફેશન શરૂ કરતાં લોકોને વિલંબ લાગ્યો નહિ.

ખ્રિસ્તીઓ અને બીજા એવી અનેક પ્રજા આજે પણ એક પૃથ્વીના શાહ માટે લલ્લી યાદ ગુજારે છે. જેના વખતમાં ગોસ્પદોની પરવરશી સંપૂર્ણ રીતે થતી હતી, અને તે કોઈજ નહિ પણ જગન્નાથેર ઇરાની શાહ જમશેદ હતો ! જ્યાં સુધી એ પાદશાહ હયાત હતો. ત્યાં સુધી તેણે કોઈ બી પ્રાણીઓને મહેજબી ઇજા કરી બી નહિ ને કોઈને કરવા પણ દીધી નહિ ! પણ જેમ એક માતા પોતાના બાળકોને પોતાની ગોદમાં પંપાલે, તેમ તે હંમેશાં તેવાં નિમકહલાલી પ્રાણીઓને પોતાની ગોદમાં આંપતો ! એમ કરવામાં તેની મતલબ એ હતી કે આ પ્રાણીઓ જે બિચારાં આમ તેમ રખડે છે એ પણ ઇશ્વરનાંજ પેદાં કરેલાં પ્રાણી છે, અને તેથી ઇશ્વર જેમ મનુષ્યને જીવતાં જોવા રાજી છે, તેમ તેમને જીવતાં જોવા પણ તે રાજીજ છે.

તેનો આ ઉમંગ પછી રોજ-બ-રોજ એટલો વધ્યો ચાલ્યો કે તેણે તેમના રહેઠાણ અર્થે એક પહાડ ઉપર ગુફા પણ બનાવી; ને ત્યાં સઘળાં પ્રાણીને રાખ્યાં. આથી ચોમાસુ

કે બીજાં એવાંજ ગંભીર પ્રસંગ વેળા તેમનો ઘટતો. બચાવ થઈ રાક્યો. વળી તેમને ઠંડીથી બચાવવા કેટલાંક વિકાળ પ્રાણીઓની લાસોના ચામડાં કાઢી પણ શરીર ઉપર નાખ્યાં એટલે ગોયા જમશેદ તે તેમનો બાપ, ને તે નિરદોષ ગોસ્પંદ તો તેનાં બાળ જેવાં થઈ પડ્યાં. થોડા વખતમાં પ્રાણી જેવાં વાસા વિનાના જનવરો પણ તેની સાથે પલોટાઈ ગયાં, ને આ રીતે તેઓ એ શાહના વખત દરમીઆન સુખ ચેનમાં હતાં.

ભલે આજે જગતમાં સુધારો થયો; પણ કોઈ હવે હિમ્મતથી એમ કહેવા બંડ ઉઠાવશે નહિ કે, આ વાત જુકી છે; કારણ એવા પુરાવા ‘શાહનામા’ ની અંદર મોજુદ છે. ઇરાની તખ્ત પર શાહ જમશેદ અગાઉ ઘણાં રાજાઓ થઈ ગયા, જેઓ અલખત માંસ ન હોતા ખાતા, પણ તેઓ એ સજ્જ માફક તેમની મદારત કરતા હતા નહિ. એટલે શાહ જમશેદને ઘણાં લોકો વનનો રાજા યાને પ્રાણીઓનો બાપ નામે ઓળખતા હતા. કારણ શાહ જમશેદેજ ગોસ્પંદોની પરવશી કરવાનું પહેલ વહેલું કામ શરૂ કર્યું હતું. ઉપરાંત તેજ તેમની બોલી જાણતો ને તેજ તેમની સાથે વાતો કરી શકતો, ને તેમના વિચાર સઘળા જાણવા પામતો ! એમ કહેવાય છે કે એ રાજાએ ગોસ્પંદોને ઘણી સારી રીતે કેળવ્યાં હતાં; શાહનામાની અંદર જણાવે છે કે— જ્યારે દરબાર ભરવાનો ટાઈમ થતો, ત્યારે સઘળા ગાય—ગોસ્પંદના ટોળાં પોતાના દરજ્જા પ્રમાણે હારમાં ગોઠવાઈ જતાં, ને જ્યારે સલા બરખાસ્ત થતી, ત્યારે શાહ ફરતાં. માત્ર આ શાહ જમશેદનોજ દૃષ્ટાંત આપણને ગાય—ગોસ્પંદોની ખરી પરવશીનો ખ્યાલ આપે છે.

“ ભલી મનશનીવાળા બહુમન અમશાસ્પદ સાથે હમા-
જોર હજો, જે સુલેહ પાથરનાર ને મહોબત પાથરનાર છે, ને
જે ભલી પેદાયશમાં સર્વેમાં ચઢિઆતો છે, અહુરમજ્દની
આપેલી જાતી અકકલને અહુરમજ્દે આપેલા કાનથી સાંભળેલી
અકકલ તેનાથી છે. જે કોઈ ધણીથી તેમને (ગાય ગોસ્પદોને)
જીવવું ને બરદાસ તેમજ પરવેશ મળે તેઓ ગેતીમાં ઘણાક
પોશાકમાં (થાય છે) ને ઘણા પોશાક (તેઓના શરીરને ઢાંકે) છે.”

ગાય-ગોસ્પદોનું રક્ષણ કરવું, તેઓને પુરતો ખોરાક
આપવો, અતિશય ઠંડીની વેળા તેમની જોઈતી સંભાળ લેવી;
તેમનાથી ઘાતકી રીતે કામ લેવું નહિ, ગરમીની મોસમમાં
તેમના વાળ કાપી કઢાવવા, ને ચોમાસામાં કપડાંથી તેમનું
બદન ઢાંકવું એ એક ઇનસાનની ફરજજ છે. એમાં તેમની
પર ઉપકાર કરવા જેવું તો કશું નથી ! માંસ નહિ ખાય એવી
કોમ એક હિંદમાં જો તમો જોશો તો તે માત્ર ‘ હિંદુ ’ જ છે,
નાનપણથીજ એ કોમ માંસની વિરુદ્ધ છે; ને તેજ વિરુદ્ધતાએ
આજે હિંદુજ ભાઈ બંધામાં દયા ઉત્પન્ન કરી “ જીવદયા ”
નામે એક મંડલી ઉભી કરી હજારોની સંખ્યામાં ઘેટાં
બકરાંના ભોગો અપાતા બચાવ્યા છે ! ઈશ્વર સર્વેને નેક
અકકલ બક્ષો !

હિંદુ કોમ માટે તો માંસ માટે કંઈજ કહેવાનું નથી!
જેને કંઈ કહેવાનું છે, તે બીજી આલમ છે. પારસીઓ કહે
છે કે અમારા ધર્મમાં માંસ ખાવાની પરવાનગી છે. ચાલો
આપણે તે માન્ય રાખીએ; પણ આ બાબુ અવસ્તા ભાષાની
સગી બેન સંસ્કૃત ભાષાને જાતી મુકવી જોઈએ નહિ. કારણ
થી આંસોપ્રીકલ સોસાયટીના પ્રભુબ કર્નલ આલકટે જે દિને

એક ભાષણ આપ્યું હતું. તેમાં જણાવ્યું હતું કે અવસ્તાની મુળ ચાવી વેદ ભાષામાં છે, જેનો અભ્યાસ કરવાથી અવસ્તાની સારી રીતે સમજણ પડે છે. આજે પણ આપણે જોઈશું તો અવસ્તાની ભાષામાં કેટલાક સંસ્કૃતના શબ્દો પણ સમાઈ ગયા છે. માટે પારસી કોમે પોતાની સ્વ-ભાષા ગુમાવવાથી સંસ્કૃત પણ ગુમાવવી જોઈએ. નહિ. કયાં અવસ્તાના થોડાં પાનાં આપણીજ બાબદના ગુમાઈ ગયાં ! પણ આપણે તેથી ડરવાનું નથી. હાલમાં જીવતી સંસ્કૃત ભાષા, તેનો ખુલાસો આપણને આપશે.

હિંદુઓ પોતાના શાસ્ત્ર મુજબ ચાર યુગો માને છે:— સત્યયુગ, ત્રેતાયુગ, દ્વાપરયુગ, ને કલિયુગ ! શાસ્ત્ર મુજબરકો પનીષદના બીજા ખંડના પહેલા સ્લોકમાં કહે છે કે:—

“આ પણ ખરું છે, દાનવોએ મંત્રોમાં, જે ક્રિયા જોઈ તે ત્રેતાયુગમાં વણ કરીને ફેલાવી” એટલે અત્રે આપણે જોઈ શકશું કે જે બાબદ અગાઉ બને છે, તે ભવિષ્ય માટે બીજાને માટે કાયમ રહે છે; માટે સહેલ રસ્તો એજ છે કે હાલના જમાનામાં દીસ્ત પ્રત્યેક બદી બાળી નાખવી, કારણ મોથી બોલાયલી વાણીઓ ભવિષ્યમાં કાર્યરૂપે બહાર પડે છે,

હિંદુ કરતાં પારસી કોમમાં વધુ બદી માંસ સંબંધી એ જોવામાં આવે છે કે અમુક સારા દિવસે, યા માનતા બાધાની વેળા, તેમજ અમુક તહેવારને પ્રસંગે બકરાંનો ભોગ લે છે. આ બાબત ખરેજ અફસોસ કારક છે; ને તે દૂર થવીજ જોઈએ. એક માણસના સુખ અને સ્વાર્થ અર્થે બિચારાં બીન તંકસીરવાર જનાવરોને કાપી નાખવા ! એ કેટલું કમકમાટ ઢિપજતે તેવું છે. ખુદા એવી સર્વ કોમને આવાં ઘાતકી વર્તણૂકમાંથી મુક્તી આપે, એવું હું ઇચ્છું છું. છોટા ઉદેપુરના

શબ્દમાં હજી સુધી એક કાયદો છે કે દશેરાને દિને રાત્રી
 પોતે એક પોતાના હાથે બકરો કાપે! અને તેમાં ઘણીજ ઉક-
 મઘ માનવામાં આવે છે. અસલ હિંદુઓ પણ આવી રીતે
 બકરાના લોગ, પોતા માટે ને પોતાના ઈયાં છોકરાં માટે
 આપતા હતા; ને તેને માટે થીઓસોફીકલ સોસાયટીના હાલના
 પ્રમુખ બાનું મીઝીસ ઍની બીઝાંટ કહે છે કે:—“.....
 આ વડાં મધ્ય બીહુને મિનાઇ રૂપ આપવા હરમનરૂપી
 ખુરી ખસલત-વિચાર તેમના (લોકોના) મોટા તહે-
 વારો ઉપર ઝકઝકીત પોશાકમાં સજ્જ થઇ કતલ કરાવવાના
 હેતુથી આવે છે. થોડો વખત થયા કેડે આ ભયંકર ખુરા
 વિચારી માણસોએ માનતા બાધા દરમ્યાન આવવાનું સુકી
 દીધું છે, જેમને કતલ કરેલાં જનવરો, જે તે મોટા તહેવાર
 પર તેમને અર્પણ કરતાં હતાં.”

થોડાં વર્ષની વાત ઉપર ખુદ માંસનાં બહિષ્કાર અર્થે
 લંડનની પાર્લામેંટમાં બીલ ચર્ચાચું હતું, આ માણસ એક
 સાધારણ હતો, એટલે તે બીલ પર લોકોએ ઝાઝું ધ્યાન
 આપ્યું. નહિ; પણ તેની થોડાં વર્ષે તે બીલ પસાર થયું, જેમાં
 કોઇ બી કુકરને યા કોઇ પક્ષીનો શિકાર કરી ખોરાકમાં
 વાપરે તેને સજા માટે કરાવ્યું હતું. તેથી તમામ લોકે તેવું
 માંસ ખાવાનું છોડી દીધું, પણ રફતે રફતે તે પાછું સજીવન
 થઈ ખવાતું જાય છે; વચ્ચે બીલીમોરા નગરીમાં કંઇ અસુક
 ફાટકુટથી ગોસ્ત વેચનારે તે વેચવાનું બંધ કર્યું; જે વેળા
 હું ઘણી રાત્રી થઈ કે હવે સદાનું માંસ ત્યાં તળશે, પણ
 અફસોસ! પંદર દિન પછી પાછું ત્યાંપણ પાછું ખાવાનું શરૂ
 થયું. આ માટે ભલી અંગ્રેજ સરકાર કંઈ ધ્યાનમાં લેશે ને
 કતલખાનાં બંધ કરાવશે એવી મુજબી આશા છે.

જેઓ માંસ ખાય છે, તેઓ ખરેખર ઘાતકી હૈડાના હોવા જોઈએ. મનુષ્યો ! તમારામાં જે કાંઈ ઘાતકીપણું હોય તે છોડી દો, અને પ્યારનું સ્થાન બનાવો. કારણ ઇશ્વરને જે પ્રિય વસ્તુ છે તે દયા, માયા, કૃપા, રહેમદીલી વગેરે છે. ઘાતકી માણસમાં ધનસાફ નથી તેથી તે પોતાનું અન્યાયીપણું જોતું નથી, કારણ ઘડીપર જો તે પોતાની ફૂરતા પર વિચાર કરે કે જેમ હું જનાવર પર જીલમ ગુજારું, તેમ મારા પર કોઈ દુઃખ નાખે તો મને કેટલી દીલગીરી થાય ! એક જણના ઘાતકી સ્વભાવથી આસપાસનાં ઘણાં જણનાં સુખનો નાશ થાય છે. એક દહાડે પુરાતન ગ્રીક લોકોનાં એથન્સ શહેરની રાજ્યસભાના ઉંચે દરજ્જેના સભાસદો તેઓની સભાની હુમેશ બેસવાની ટેકરી ઉપર ખુદલી હવામાં રાખેતા મુજબ સભામાં બેઠેલા હતા. તેઓ રાજ્યને લગતી બાબતો ઉપર વિચાર ચલાવતા હતા. તેટલામાં તેમની નજર એક ચકલી પર પડી, જે છોકરાના પંજમાંથી મુક્ત થવા નાસ્તી હતી. અંતે તે ઘાતકી છોકરાના પંજમાંથી છટકવા ચઢીએ ત્યાં બેઠેલા એક સભાસદના ઝભ્ભામાં આશરો લીધો. તે માણસ દયા વિનાનો હોવાથી તે ગરિબ ચઢીને એવી તો ઝેરથી જમીન પર પછાડી કાઢી કે તેથી તે મરી ગઈ. આ તેની ઘાતકી વર્તણૂંકથી બધાં સભાસદના દીલ દુખાયાં. આથી તેઓએ એક મત થઈ તેને સભામાંથી રદ કરવાનો ઠરાવ કર્યો. એમ કરવાની તેમની નેમ એ હતી કે આ માણસ એક પશુ જેવાને છોડે નહિ, તો રૈયતને તે શી રીતે છોડશે ? કારણ રાજ્યમાં દયા ને માયાના ગુણો આત જરૂરના છે.

એક વેળા એક બાપે મરતી વેળા પોતાના બાળને શીખા-મણુ દીધી; જેમાં વધુમાં જણાવ્યું હતું કે-“મારાં બાળકો !

તમે પશુ કે જનાવર પ્રત્યે સખત થતાં નાં, કેમકે દહાડો ખચ્ચીત એવો આવશે, જે તારી મોહટાઈના અંત આણશે. કુરપણું બતાવતી વખતે આપણા મનમાં દેહેશત્ રહેતી નથી. કારણ જ્યારે હું નાનો હતો, ત્યારે મેં એક કુતરાને રોટલી ખાવા બોલાવી એક મોટી સોટીથી તેના મોહ પર સખત માર માર્યો, પણ તેજ ઘડી સામેથી એક માણસે આવી મને તેની ઘટતી શિક્ષા કરીને નીચલા શબ્દો કહ્યા:—

“Now remember dogs can feel as well as boys, and learn to behave kindly to-wards dumb-animals in Future.

માણસો પોતાનું સુખ દુઃખ જેમ બીજાં આગલ યા તેનાં સગાં સ્નેહી સનમુખ રહે છે, તેમ પશુ પક્ષી ને જન-જનાવરો બી પોતાના જાતિ ભાઈઓ આગલ પોતાનું દુઃખ રહે છે. ને તેનો એક શ્રેષ્ઠ ચિતાર, કવિરાજ મી. દાદી એદલજી તારાપોર વાળાએ કવિતામાં નીચે મુજબ આપ્યો છે.

પશુમાં પડી એક તકરાર,
વાદવિવાદ ચલાવા પોતે તુર્ત ભરી દરબાર,
અને ત્યાં બેઠાં નરને નાર. પશુમાં=

ગાય— કોણ ગુણોની ગણના કરશે ગરીબડી હું ગાય,
વાછરડાં વલવલે બિચારાં ને પય બીજાં ખાય;
બુલમનો તો પણ ક્યાં છે પાર પશુમાં=

કુતરો— વફાદાર હું પ્રાણી પ્યારું ખાઈ ધણીનું ધન,
હલાલ તેનું નીમક કડું છું મનમાં રાખી માન;
રાત દિન સેવા છું કરનાર પશુમાં=

ગધેડો— મુખ માનવી મને હસે પણ કોણ ઉપાડે ભાર,
મણખંધી બોલે લાધે ને ચાલું બીન તકરાર;
કહો જન જાણે ક્યાં ઉપકાર ? પશુમાં

ઘોડો— તન તોડીને સેવા આપુ, ખાઉં કદિ નહિ હાર,
માલીકને લઈ રસ્તો દાપું કરી પીઠ પર સ્વાર;
કરે છે કોણ કહો દરકાર ? પશુમાં

ઉંટ— મુસાફરીમાં માર્ગ અપવા કરૂં સફર હું ફર,
મુજ જળ કાળે જીવ લીએ છે કોઈ મુસાફર ફર
કરૂં છું મરતાં પરોપકાર પશુમાં

હાથી— રાજાની આંખાડી કેરો, મુજ પર છે આધાર,
મુજ પગલાંથી શોભે સ્વારી દીપે વળી દરબાર;
શ્રેષ્ઠ છું પશુમાં હું સરદાર પશુમાં

બકરો— ન્યાય મળે નિદાષી ને ક્યાં તલ નહિ આપુ ત્રાસ,
તોય તપે છે ખાવા કાળે માણસ માફ માંસ;
બનું છું કસાઇ કરથી ઠાર પશુમાં

બળદ— મુજ બળથી હળ ખેડુત ખેડે મુજ પર કુલ આધાર
હુંજ ઉપાડું બોજ રોજનો વહાણ કે વ્યાપાર;
ઘડીનો હોય ન તોય કરાર. પશુમાં

ઉપલી કવિતાથી આપણે પ્રાણીઓના કંઈક હૃદય સુખ સમજી શકીએ છીએ. એમાં જે બિચારાં તદ્દન નિરાધાર મુગાં પ્રાણી છે, તેમની ખમ્મસ કરી મદારત કરવી જાઈએ. આ સઘળા પ્રાણીઓ આપણા ઉપયોગમાં ન આવતાં હોય એમતો કહીજ શકાશે નહિ ! પારસી કોમના જરથોસ્ત પેગમ્બર

ને જ્યારે દેવ-દરજોએ ગોસ્પંદના ટોળામાં નાખ્યા તે પળે એક ગાયે તેમને પોતાના ચાર પગો તળે ધબ્બ વિના રાખ્યા હતા. તો શું તમે તેટલી બી યાદ તાજી રાખી ગાય પર ઉપકાર કરશો નહિ. ?

ભગવાન ગૌતમ બુદ્ધ ઘણાજ દયાળુ હતા, તે મહેતો એવું કહેવાય છે કે-કોઈને જરાય ધબ્બ થાય તે જોઈ નહિ મૃગયા કરવા જતાં ઘણીવાર તેઓ ગરિબ હરણો પર એટલી બધી કૃપા બતાવતા કે તેમને છોડી દેતા. ખેતરોમાં ખેડુતો પરાણીની આર ભારી બળદોને લોહી કાઢે તે જોઈને ગૌતમને ઘણી દયા આવતી. કોઈ પણ જીવતાં જીવને દુઃખ થાય એ તેને પોતાનેજ થતું. છેવટે તેનો જે ઉપદેશ હતો, તે એજ હતો કે પવિત્ર ને દયાળુ જીવતર ગાળો અને પ્રાણીમાત્ર ઉપર સ્નેહ દયા રાખો; આજ ખરો ધર્મ છે; આથીજ માણસ મૃત્યુથી છુટ્ટો થાય છે. પ્રાણીમાત્રને જીવવું ગમે છે. આ બિચારાં પશુઓને હોમવાથી ધર્મ થાય છે એમ આપ માનતા હો તો આપની મોટી ભુલ છે. બીજાને દુઃખ દેવાથી આપણને પુણ્ય થાયજ નહિ. પ્રત્યેક પ્રાણી પ્રત્યે ક્યા બતાવવી એ ધર્મનું મુળ છે. ?

ઉપલાજ ગૌતમના ઉપદેશનો મળતો બીજો ફકરો અવસ્તામાંથી મલે છે કે—

ઉસ, ગેઉષ, સ્તુયે તાયાઅતયા હઝકહ તયા.

અઝ, હર, આઈન, વનાહ,..... ગેતીહા અંદર,

ગોસ્પંદ, ઉ ગોસ્પંદ— સઘગાં જસ્ત,.....યતેત, હોમ.

અર્થ:—“ ગોસ્પદોને ચોર અને લુટારાથી બચાવીશ.”

“ આ દુનીઆમાં જાતજાતનાં ગોસ્પદો સરકે માસાથી જે ગુનોહ થયો હોય..... તેનો પસતાવો કરૂં છું.”

ઉપલી લીટીથી સમજી શકાશે કે જેમ આપણને આપણા ભાઈબંધોને દુઃખે જવાની ફરજ છે તેમ ગોસ્પદો જેઓ આપણા બાળ જેવાં છે, તેમની સંભાળ લેવાની છે. કારણ ધર્મ શાસ્ત્રની શીખવણી એ છે કે, - મનુષ્ય-જાતે કુદરતના સર્વ ભાગો સાથે સારા સંબંધમાં રહેવું જોઈએ એટલે કુલ પેદાય-શની વૃદ્ધિ અને શુદ્ધિ શોધવી જોઈએ. દયાની મુળ નેમ કુટુંબી કે મનુષ્યોનું જ લલુ કરવું એમ નથી. પણ ગોસ્પદોને જાન-વરોનું પણ લલુ ઇચ્છવું, ને કરવું. આપણ સર્વે-શું માણસ કે જાનવર-એહુર મજદ-ઈશ્વરનાં બચ્ચાં છીએ, માટે આપણી ફરજ એ છે કે ઇશ્વરે પેદા કરેલાં પ્રાણી પ્રત્યે માયાથી વર્તવું. “The Place of Animals in Human Thought” નામના પુસ્તકમાં એનો કર્તા કાઉન્ટેસ લખે છે કે:-Auguste Comte considered domestic animals as a Part of Humanity. Zoroaster considered them as a trust from God.

- હવે આપણે આ વિષય આગલ વધારી ખુલાસાથી ને પ્રીલસુપ્રીથી સમજાવીશું કે શા માટે માંસખાવાની મનાઈ છે ? અત્યાર સુધી આપણે ધર્મમાંથી મળતી કેટલીક સાબીતીઓથી માંસ નહિ ખાવાનું બતાવી આપ્યું છે. પણ અત્રે માંસ મુળ નહિ ખાવાની નેમ શું છે તે આપણે તપાસશું; કારણ જે ધર્મના સિદ્ધાંત ને પણ રહેવા દઈ આપણા લલાં અર્થેની જો લખીએ તો માંસ તેમજ મછી નહિ જ ખાવી; એવું સાબીત થાય છે !

ખોરાક એ આપણી જીંદગી ને તંદુરસ્તી સાચવવાનું એક ઉપયોગી સાધન છે. કારણ ખોરાકથીજ તંદુરસ્તી રહે છે. ખોરાકથીજ આપણે ઉધરભવ થાય છે, ખોરાકથીજ તન ને મનની શક્તિ વધે છે. ખોરાકથીજ આપણે સ્વભાવ ઉત્પન્ન થાય છે, ખોરાક યોગ્ય ખાવાથી તંદુરસ્તી રહે છે, ને તેના નિયમ તાડવાથી દુઃખ ઉત્પન્ન થાય છે, સારો ખોરાક આપણને સ્વસ્થ દેખાડે છે, ને બદ્ધ ખોરાક નરકનો માર્ગ દેખાડે છે. કારણ સ્વસ્થ ખોરાકથી સ્વભાવ ઠંડા ને આનંદી રહે છે, ને માંસના ખોરાકથી સ્વભાવ ગુસ્સાવાળો ને ચીરડાઉ બને છે. ખોરાક જેમ શરીર પર અસર કરે છે, તેમ સ્વભાવ પરથી કરે છે. જુદી-જુદી જાતના ખોરાક ખાવાથી જુદા જુદા સ્વભાવ પણ રચાય છે. દાખલા તરીકે હિંદુઓ માંસનો ખોરાક નથી ખાતા, જેથી તેમનો સ્વભાવ ગુસ્સાવાળો હોતો નથી, ને સહેલાઈથી ઉશ્કેરાઈ જતા નથી. જ્યારે આ બાબુ પશ્ચીમ દેશના જલદી ગુસ્સે થઈ જાય છે. હવે તેજ પ્રમાણે જન જનાવરમાં ખી છે. વાધ નિત્ય લોહીને માંસનો ખોરાક ખાય છે. જેથી તેનો સ્વભાવ બહુ વિકાળ છે. જ્યારે હાથી નરમ સ્વભાવનો યાને માયાગુ છે, કારણ તેનો ખોરાક વનસપતિ છે. આ ઉપરથી સ્પષ્ટ સમજાઈ શકશે કે માંસ ખાનારાઓ ધણે ભાગે જુસ્સાવાળા હોય છે, ને વનસપતિનો ખોરાક ખાનારાઓ નિત્ય ઠંડા ને શાંત સ્વભાવના હોય છે. ને તેઓ પોતાનું કામ શાન્તિથી કરે છે. વળી માંસ ખાનારાઓ જલદી થાકી જાય છે, જ્યારે બિંદુ ખાનારાંને થાક જલદી ચઢતી નથી.

શરીરના બંધારણના અભ્યાસીઓ કબુલ કરે છે કે, ખોરાક દરેક માણસ પર વિશેષ અસર કરે છે. આપણા વિ-

ચારો, વચનો અને કામો, તેમજ આપણો ખુરો યા સારો સ્વભાવ, આપણો જુસ્સો ને આપણી ઉમેદો આ સઘળું ખોરાક પર આધાર રાખે છે. માંસ ખાનારાઓ, માંસ નહિ ખાનારાંના કરતાં મેં આગળ જણાવ્યું તેમ બહુ જુસ્સાવાળા, ને ઝનુની તેમજ ચીરડાઉ હોય છે. કીન એ એક પ્રસિદ્ધ નાટકકાર હતો. જેને માટે એવું કહેવાતું હતું કે. ખેલમાં તેને જેવો પાટ લજ્જવાનો હોય, તેવો તે ખોરાક લેતો. આશક તરીકે બકરાનું એસ, ખુની તરીકે ગાયનું ગોસ, અને જુલમગાર તરીકે ડુકરનું ગોસ ખાતો. ફેસેવી એ એક ચુનદો ચિતારો હતો. તેને માટે એવું કહેવાય છે કે તે જ્યારે પોતાના મનમાં ભયંકર કલ્પના શકિત ઉશકેરવા માગતો, ત્યારે કાચું માંસ ખાતો આ દાખલાથી માનવાનું કારણ મળે છે કે- ખોરાકની અસરથી સ્વભાવ પરથી ખુરી કે સારી અસર થાય છે માટે જેઓએ વિકાળ અને ઝનુની ન બનવું હોય પણ નમ્ર તેમજ નિતીમાન બનવું હોય તેઓએ માંસનો બહિષ્કાર કરી તરકારી ને ફળફળાદિનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ. ઉપરાંત તે આપણને માફક આવવું જોઈએ, ખોરાક માટે મીલટન કહે છે કે:—

In what thou eatest and drinkest seek from thence, Due nourishment, not Gluttonous delight. So mayest thou live, till like ripe fruit thou drop, into thy mothers lap; or be with ease gathered, not harshly plucked; for death mature.

અર્થ — “જુ જે કંઈ ખાય પીએ, તેમાં સ્વેદીની મજાદ નહિ, પણ મધુર પુષ્ટીકારક તત્વ એવું, કે જેથી એની રીતે

તું જીવી શકે કે એક પાકાં ફળ મીસાળે તારી માતાના ખોલામાં પડે અથવા તો અજલને માટે પાકત થઈને સહેલાઈથી ઉતારી શકાય, અને નહિ કે જોર જીલમથી તોડી પડાય.”

ઉંચા પ્રકારની તનદૃસ્તી અખત્યાર કરવા એવો ખોરાક ખાવો જોઈએ કે જે આપણને બંધ ખેસ્તો ને સસ્તો થઈ પડે! જે ખોરાક આપણને ચૈતન્ય શક્તિ ને શરીરમાં કૌવત આપી શકે! તન મનને શાંતી બહે, ને વધારે ઓછા પ્રમાણમાં ખાવાથી પણ નુકસાની કે હુબદરદ થવા પામે નહિ!

અગાઉ ઘણાં મહાન નરો થઈ ગયા છે, જેઓ સાદા ખોરાકના વખાણનાર હતા, ને પોતે સાદો ખોરાક ખાવાની સંજ્ઞા જાહેર કરતા. હાલમાં અમેરિકામાં એક એવો પંથ નીકળ્યો છે, જેઓએ એવોજ ઠરાવ કર્યો છે કે અમુક ટુંક સાધનોમાંજ જીવન ગાળવું. આ પંથ હાલમાં “મહાજનના” નામે ઓળખાય છે. આ ટોળી ચુસ્ત વનસ્પતીના — વેજીટેશનસો છે. તેઓ સાંના ઘણાં તવંગરો છે, છતાં કષ્ટ વેઠી, શરીર કેટલું સહન કરી શકે છે, તે આથી તેઓ જગ બહાર કરે છે. તેઓ આ સઘળું વનસ્પતિઓના અહારથીજ કરે છે. થોડા વખતમાં તે ટોળી એક સાદા ખોરાકનું લીસ્ટ, અને પોતપોતા અનુભવ બહાર પાડનાર છે. હાલમાં થોડા અર્થમાં સારી ને સાદી જીવગી ગાળવાના પદનો બહુ ચચાઈ રહ્યા છે; પણ તે હવે સદાને માટે દૂર થશે. કારણ અમેરિકાનાં પોણે ભાગના લોકો મોઝીલી — મજાના યોજીમાં હતા, ને તે જોશખ દિન પર દિન વધતો જાય છે. પણ હવે સમયે નજીક છે કે એકી હલકું બરિબાઈને હાથે વધે છે. કારણ તેઓએ ડોક્ટરી સીસ્ટમથી શોધી કાઢ્યું કે માંસ-મછી જીવનને

નુકસાન કારક છે, માટે વનસ્પતિનો અહાર કરવો જોઈએ. આ ઉપરાંત મોંઘુ મળવાને સખળે કોમમાં ગરિખાઈ ઘણી વધી જાય છે. પણ તે દૂર કરવાનો, અસંતોષ દૂર કરવાનો, ને સાદી ને તનદૃસ્ત જીવંતી ગાળવાનો અખત્રો એજ છે કે વનસ્પતિનો અહાર કરી, માંસ જેમ અને તેમ છોડવું.

અત્રે એક સવાલ ઉઠે છે કે ત્યારે સાદોને સુત્રો ખોરાક કયો? ત્રીખી તમતમાટી વાનીઓ કે જનનવરોનું માંસ, ને પક્ષીના શિકાર યા માંછલાં, સાદા ખોરાકની ગણતરીમાં આવી શકે નહિ, કારણ આ વાણીઓ ગુસ્સો ઉત્પન્ન કરનાર, નિતી બગાડનાર, સુસ્તી આપનાર, ને દ્વેષભાવ ઉત્પન્ન કરનાર છે.

સાદા ખોરાકથી કેટલા અમૂલ્ય ફાયદા થાય છે; તે માટે એજ અભ્યાસનો એક માણસ નીચે મુજબ જણાવે છે.

શરીરને થતા ફાયદા.

“તનદરોરત દેખાવ, કલીન ચાંમડી, સાફ આંખ, ટટાર ચાલવાની ઢબ, વધારે સહન શક્તિ, ને થાક થોડો, સાફ લોહીનું નિયમિત ફરવું, દરદોથી મુક્તી મેળવવી, સઘળી બાબતમાં ચપળતા, હુશ્યારી, ઝડપી નજર, કાંન, આંખ, મગજ, ને હાથનું સંપર્થી કાર્ય કરવું.”

મનશક્તિને થતા ફાયદા.

“યાદદારતનું વધવું, વિચાર શક્તિનું નીચમીતપણું, બોલવામાં સફાઈ, વિચાર દર્શાવવામાં ખુલાસો, અવલોકન શક્તિનું વધવું, કદપના શક્તિનું વધવું, થાક વિના અભ્યાસ કરવો, ધીરજ ને શાંતી!

નિતીમાં થતા ફાયદા.

“કેવી રીતે ગુનાહને બદ કર્મો થાય છે, તે ઉપર જ્યારે બહુ તપાસ ચલાવું છું, ત્યારે માલમ પડે છે. દાખલા તરીકે વધારે ને વધારે માલમ પડે છે કે એવું મુળ કારણ ખોરાક છે, આ બાબતો નિતી વિષે લાખણ ને વાચેજ કરનારાઓ ધ્યાનમાં લેતા નથી.

“સાદો ખોરાક આપણી નીતીને સુધારે છે, તે ઘણું કરીને જેથી કાંઈ સદ્ગુણો હોય તે તરફ આપણી મનની વલણ લઈ જાય છે. હું માનતો નથી, હું માની સકતોજ નથી કે જે ખરેખર તંદુરસ્તી ભરેલી સ્થિતિમાં હોય, તો આદમ જાતની ખાસચત ઘણું કરી બદ હોય !”

ઉપલો લખનાર E. H. Miles, M. A. પોતાનો આ શ્રીલસુશ્રી જણાવે છે; ને વધુમાં જણાવે છે કે- “Leave the pleasure of palate and you shall have pleasure in many other things”

જેઓ મોં સ્વાદને ખાતર રોજ માંસ મછી ખાય છે, તેઓ દુઃખ દરદથી પિડાય છે. કેટલાકો લોહીના બગાડથી થતાં દરદો, રૂમેટીઝમ, ને દરાજથી શરીરને તાંબી કાઢે છે. ડોક્ટરોના મત પ્રમાણે દરદોનું મુખ્ય કારણ માંસ મછી છે, જે આદમીનો મૈનો ચટકો વધે છે, તેઓ તનદરસ્તી મેળવવાને આશાવંત છે. માટે જેઓને સુખી થવું હોય, તેઓએ મોંના ચટકાથી, ને જીભના સ્વાદથી, દુર રહેવું, અને તોજ આપણે આગળ જણાવેલા લેખકના મતને મળતા થઈશું કે જે “તમે

માંની મઝા છોડશે, તો બીજી ઘણી મઝા લોગવવાને (તમો) શકિતમાન થશે.”

માંસ ને માછલી એ ખોરાક શરીરને તાવી કાઢે છે. કારણ તેમાં આમેજ થયલાં બીજાં તત્વો શરીરને ઘણાં નુકશાન કારક છે. એ ખોરાક જે વધારે પ્રમાણમાં ખાવામાં આવ્યો હોય તો, તો, તે મનુષ્યોને લયંકર દરદ પર નોંખી દઈ ણિમારી લોગવાવે છે. અને આજ કારણોને લીધે ડોક્ટરો માંસને મછીનો ખોરાક તદ્દન છોડી દેવા ફરમાવે છે. એક અનુભવી લેખક એ માટે કહે છે કે- “હાલના રસાયણ શાસ્ત્ર મુજબ માંસનો ખોરાક માત્ર પ્રોટેઇ, ચરબી, ગરમ પાણીને ખારા પાણીના સાખાનો બનેલો છે, એટલું જ નહિ પણ બીજાં તત્વ તે જે આપણા લોહીમાં એકઠું થઈ નુકસાનકારક નીવડે છે, એમ રસાયણ શાસ્ત્રી જ્યારે સઘળાં તત્વો છુટાં કરે છે, ત્યારે જણાવે છે. માંસ સાથે આપણે જાનવરોના માંસની સાથેનો કચરો (“ waste-products ”) પણ શરીરમાં લઈએ છીએ ”

ઉપલા લેખ પરથી સમજશે કે માંસ ખાવું, એ ગોયા આપણે હાથે કરી હુખનું બીજ ઉત્પન્ન કરવા જેવું છે. માટે એ ખોરાક જેઓ હુમેશ ખાતા હોય, તેઓએ આ લેખથી એકદમ ભ્રાંડી દેવું જોઈએ નહિ; કારણ એકાએક છોડવાથી નબલાઈ બહુ થઈ જાય છે. જેઓએ એ બદી છોડી જ દેવી હોય, તેઓએ ધીમે એકેક બબ્બે દિવસનાં ખાયાં નાખતાં નાખતાં એક બે વર્ષે સદન્તર છોડી દેવું.

આપણા મગજમાં ચોક્કસ પ્રમાણમાં ફોસ્ફરસ નામનો તત્વ હોવો જોઈએ, કારણ આ તત્વના આધારથી ખુદી સારી બીજો

છે. માટે આપણો રોજીદો ખોરાક એવો જોઈએ કે જેમાં ફાસફરસ હોય ! મછી ખાવાથી લોહીમાં બિગાડો થાય છે, પણ વનસ્પતિના ખોરાકથી મનશક્તિ વધારે ખીલી નીકળે છે. અને તે માટે સર જોન સીંકલેર જણાવે છે કે:- “મનની શક્તિની ઉપર ભાજી તરકારી ખંદુ સારી અસર કરે છે, ને લાગણી નાબુક રાખે છે કલ્પના શક્તિ વધારે છે, અને મનની હુશ્યારી એવી બરોબર રીતે વાપરી શકાય છે કે માંસ ખાનારા જવલ્લેજ તેમ વાપરી શકે” ફેંકલીન જેઓ સાહિત્યના પંકાયેલા લેખક છે તેઓ પોતાના અનુભવથી જણાવે છે કે:- “વનસ્પતિનો ખોરાક આપણી વિચાર શક્તિ સાફ રાખે છે. લાગણીની ચપ્પાઈ વધારે છે. જેઓ મગજનું કામ કરતા હોય તેઓએ વનસ્પતિનો ખોરાક ખાવો જોઈએ. માંસનો ખોરાક ખંદુ ભારી ને ગરમ હોવાથી મનશક્તિ છુટથી વાપરી શકાતી નથી.”

ઉપલાં લખાણ પરથી માલમ પડશે કે જેઓએ મનશક્તિ ખીલવવી હોય તેઓએ ફાસફરસવાળો ખોરાક લેવો; અને માંસ મછીનો ખોરાક જેમ અને તેમ ઓછો કરવો ને છેવટે તેને અંતરથી દૂર કરી પરહેજગારી બાળવવી. માંસ હંમેશ માટે તજ વેજોટરયન-ભક્ત બનવા હવે જે ચીજની આપણને જરૂર છે, તે દયા છે. દયા એ ઇશ્વરી અંશ છે. ખીજાં પ્રાણીઓ તરફ સદા દયાનો ભાવ રાખી વર્તવું. એવું દરેક ધર્મનુસ્ક્રમાન છે. કારણ Mercey is the root of religion જ્યાં દયાનાં છાંટો નથી, ત્યાંથી ધર્મ સો ગાઉ છેટો રહે છે ! દયા એ મનુષ્યનો મોટામાં મોટો અને ઉત્તમમાં ઉત્તમ ગુણ છે. દયાને અભાવે કોઈપણ પ્રકારનું પરોપકારી કામ થઈ

શકતું નથી. જેનામાં દુઃખી પ્રાણીઓ પ્રત્યે દયા નથી, દીલસોઝી નથી, લાગણી નથી તે વાસ્તવિક રીતે તપાસતાં એવો આદમી મનુષ્ય નથી, પરંતુ મનુષ્યના રૂપાન્તરમાં રાક્ષસ છે.

જનવરો તથા જીવજંતુઓ પ્રત્યે દયા બતાવવી. કવચીત્ તેઓ આંધળાં-પાંગળાં, અથવા બીજી એવીજ રીતે અશ્ચુત હોય તો તેની જ્ઞાને દોડી જાઓ, ને યથાશક્તિ તેમને સહાય ભુત બનેા. દયા, દાન અને દીનતા એ ધર્મનિષ્ઠ મનુષ્યનું ભૂષણ છે. કરૂણા યુક્ત કામ કરવાથી અંતકરણમાં સ્વભાવિક આનંદ ઉદ્ભવે છે, તેને સારાં કૃત્યો માનવાં. કારણ દયાથી પ્રભુ રાજી છે.

અપવાદ તરીકે કેટલાક નિર્દય અવિચારી મનુષ્યો, કોઈ-વાર કીડીઓને, માખીઓને, તેમજ પંતગીઆ ને બીજાં એવાંજ જીવજંતુઓને પકડે છે, મારી નાખે છે, કોઈ જીવડાંના પગને પાંખો તોડી નાખે છે, કોઈ પક્ષીઓ તરફ કાંકરા ફેંકે છે, તો કોઈ કુતરાં અને બિલાડાં જેવાં પ્રાણીઓની પૂછડી ઘણા જોર સાથે ખેંચે છે અથવા ચાબુકથી કે લાકડીથી માર મારે છે. કોઈ પક્ષીના પીછાં ખેંચી કાઢે છે. વગેરે આ પ્રમાણે પ્રાણીને દુઃખ આપી તેમાં પોતાની મોઝ માને છે.

પણ ઉપર જણાવેલા નમુનાઓ નિર્દયપણાનાં છે. માટે દયા વિષે નાનપણથીજ સારો બોધ ભવિષ્યના બાળપર ઠસાવવો જોઈએ. જો તેમ નહિ કરવામાં આવે તો આગળ જતાં ભવિષ્યમાં-મોટપણમાં પ્રસંગોપાત તેઓ નિર્દય કામ ક્યાં વિના રહે નહિ. જેને સુખ દુઃખની લાગણી થતી હોય, તેવાં હરેક જીવજંતુ, ને પ્રાણીનું સુખ વધારવું ને દુઃખ ઓછું કરવું

એવી પ્રત્યેક મનુષ્યની ફરજ છે. દયાના કામ જેમ ધનથી થાય છે, તેમ બળથી ને કળથી પણ તે વિચાર થઈ શકે છે. માટે જો આપણે પ્રભુની દયા માગવી હોય તો આપણે પ્રથમ બીજાને દયા આપતાં શીખવું જોઈએ. એ એક મુદ્રા લેખ છે.

થોડા માસની વાત ઉપર જાણીતા ચુસ્ત વેજીટેરિયન મી. લાલશંકર લક્ષ્મીદાસે એક હેન્ડબીક “Against Keeping Pets” નામે બહાર પાડ્યું હતું. જે અત્રે આખું પ્રગટ કરવાનું યોગ્ય વિચારું છું. •

(1) Misleading Man-kind

An article headed “Helps for Mothers” which appeared in a widely read news-paper is reprinted in a humane magazine March, 1923. People are then advised as follows:-

“Allow your children to have pets. If a dog or cat is impossible, it might be a bird or even a few gold-fish would please the child. It teaches gentleness, and is out-let for the affection inherent in the average childish heart.”

(2) What will be the result?

The result of misleading mankind through the press as above will be that cruel trades in animals, Birds and Fishes already very fashionable in the world, will become much more fashionable.

(3) Keep birds as pets.

The writer of the above mentioned article advises man-kind to keep birds as pets. He and the publishers of his article will draw upon their heads the curses of millions of poor birds!

“The bird-catcher’s trades and the bird-catcher’s shop are alike full of horrors and they are horrors which are due entirely to a silly fashion and a habit of callous thoughtlessness not on the part of the ruffianly bird-catcher (ruffianly enough, too often) who has to bear the burden of the odium attaching to these cruelties, but of the respectable customers who buy captured larks and linnets without the smallest scruple or consideration.” *Animals’ Rights* by Henry S. Salt

Please read the literatures of the Royal Society For the Protection of Birds, 82 Victoria Street London, S. W. in order to realise all the horrors for which keepers of wild birds as pets become responsible in the sight of God.

(4) Keep Gold-fish as Pets?

The abovementioned writer advises people to keep Gold fish as pets. So, he and his publishers will draw upon their heads the curses of millions of Gold fish.

(1) an article describing the suffering of gold fish was published in the "Little Animals' Friend" London May 1919. As stated therein.

"Half the poor little gold fish which people cruelly keep in clear glass globes die from nothing but fight and fatigue, after swimming round and round their prison till they are worn out"

(2) An Article headed "The Torture of gold-fish" was published in the little Animals' San Francisco California, December 1922. As Stated therein

"Cruelty is sometimes practised all unknowingly by the most kind-hearted people. The dealers have the globes on Sale—yes, for they are in demand—being cheap and profitable for the dealer because the fish soon perish and there is, therefore a constant demand for fresh ones."

સામાન્ય મતના આધારે માંસ નહિ ખાય એવી એક બી કોમ ને આપણે જગતમાં શોધીએ, તો તે માત્ર હિંદુજ પ્રજા છે. જેમાં જૈન ને બ્રાહ્મણો માટે તો એવું કહેવાય છે; કે તેઓ માંસને અડકતા તો નથી, પણ તે ઉપરાંત એક માંખ કે કીડી જેવી ને બી મારતા નથી. પારસી કોમ બી વર્ષના અમુક દિવસ માંસ ખાતાં નથી. આ સ્થળે હું એક સાદો સવાલ કરીશ કે ત્યારે સઘળા દિવસ ગોસ ખવાય, ને માત્ર ચોરસ દિવસેજ કેમ નહિ ખવાય! ઇશ્વર એક પેગામ્બર

એક, અને ધર્મ એક તો કહો કે બે મત માંસમાં શી રીતે થઈ શકે? શું તે દિવસે માંસ ખાવાથી તમો નરકમાં જવાની દહેશત ધરાવો છો? જો તમો ત્યારે હંમેશજ માંસ ખાવાથી પણ નરકમાં જવાય, તેવો ખ્યાલ ધરો, તો કેવું સારૂ? મહોમદન પ્રજા ઝનુની જાત છે; પણ તેઓ જ્યારે મક્કા હજ કરવા જાય છે, ત્યારે માંસ વાપરતા નથી, ને તે માટે પર-શીઆ એન્ડ અરેબીઆ, નો લખનાર કહે છે કે—“..... He must not quarrel, and he must kill no living thing, not even so much as a fly.”

“ધી પારસી વેળટેરીયન એન્ડ ટંપરન્સ સોસાયટી” તરફથી ૬૦ સં ૧૮૦૬ની સાલમાં ફ્રેજુઆરી તા. ૭ મીએ એક હેર લાપણ થયું હતું, જેમાં આજના અવસ્તા અભ્યાસી મી. બહેરામગોર અંકલેસયાએ પ્રમુખ તરીકે માંસ સંબંધી નીચલા સુંદર વિચાર દર્શાવ્યા હતા:—

“માણસે પોતાનો નિર્વાહ કરવાને ખાતર કોઈપણ જીવ યા પ્રાણીનો નાશ કરવો જોઈએ એમ જરથોસ્તી ધર્મમાં કેથે પણ છે નહિ તેમજ જરથોસ્તના માળાપ કોઈપણ જનવરોનું માંસ ખાતાં ન હતાં, પણ ફક્ત વનસપતિને દૂધ ઉપર રહેતાં હતાં. અને આ રીતે જોતાં જરથોસ્તનું શરીર માંસથી નિરાળું હતું.”

• મી. બહેરામગોહના આ શબ્દો વાજબી છે, પણ આ શબ્દોને કોઈ ટેકો આપે એવું નથી. કારણ જગત્ દિનપર દિન ધર્મ ડુબાડતી ચાલી છે, ને ખરો લેદ સમજી શકતો નથી. પણ જો ધર્મના સિદ્ધાંત ને પણ બાળુ રાખીએ તો

અધર્મનું મુળ કારણ મેં આગલ જણાવ્યું તેમ કુરતા છે. જો એ બદી નાશ થાય તો સર્વે જગત્ આબાદને સુખી થાય! જીલના ગુલામ બની પોતાનો સ્વાર્થ ખેંચવા એક ચાલતાં ફરતાં નિરદોષબાળ જેવાં રમતાં-કુદતાં ગોસ્થંદને છરીથી, છરાથી કપાવી છેવટે ખાઈ જવું એ પક્ષી જનવરો તરફ કેટલો ગેરધંન્સાક્ર!

આ અવનિમાં તમે સ્વતંત્ર છુટાપણું લોગવો છો, તેવું છુટાપણું જનવરોને પક્ષીઓને આપો! કારણ ‘ફરે તે ચરે અને ખાંધ્યાં ભૂખે મરે’! ઘરમાં તમારી સાથે કોઈ ખીજે છે કે મારે છે, યા ઘરમાંથી બહાર કાઢી મૂકે છે, કે કવચીત્ તમને તાવ આવે છે, યા કવચીત્ તમારૂં છુટાપણું કોઈ છીનવી લેતું હોય, તો શું તમે તે વેળા મુંગા પડી રહેશો? તમે તરત તેની સાથે લડવા કે સરકાર દરબારે ચઢી ઇન્સાક્ર માંગશો! ત્યારે તમારોજ અપવાદ લઈ ખ્યાલ કરો કે તમે પોતેજ ગાયગોસ્થંદ ને જીવજંતુ, તેમજ પશુ પંખીડાને ઇજા કરો, ત્યારે તેમનો ઇન્સાક્ર કોણ કરશે? કારણ તે બિચારાં વાચા વિનાના છે. એટલે તમારી સાથે કેમ લડી-વઢી શકે? પણ શું નિરદોષ જનાવરો પડ્યાં, તેથી તેમની ભલાઈનો ગેર ઉપયોગ કરી ‘નખલી હાકમો, રૈયત જોરાવર’ ની કહેતી મુજબ તેને કાપી નાખવાની સુખાઈ કરશે?—કદિ નહિ. માટે માંસ ખાઓ નહિ, ને ખીજાંને ખવાડો નહિ. જ્યાં પણ તમે પ્રાણીને કે જનવરોને દુઃખથી પિડાતાં જુઓ, ઇન્સાનના જીલમ તળે કચડાતાં જુઓ, ત્યાં તરત દોડી જાઓ, ને જેટલા જીવો ખચાવી શકાય, તેટલાં ખચાવી પરમાત્માને મલ્લવાનો માર્ગ કાંટાથી નિરાળો કરો. કારણ તે ઇશ્વરનાંજ પેદાં કરેલાં પ્રાણી છે, જેથી તે તેમને બી જીવવા જોવા રાજી છે.

હાલમાં રાજદારી ને સંસારી બાબતોથી જગતમાં કુરતા પ્રવરતી રહી છે; ને ખુદ મનુષ્યો પણ તે તરફ જ દૃષ્ટિ બળે છે. પણ મનુષ્યો! ઇશ્વરે તમને જે આંખ આપી છે જે હાથ આપ્યા છે, જે કાન બનાવ્યા છે, જે પગો બક્ષ્યા છે, નાંકનાં જે નસકોરાં બનાવ્યાં છે, અંદરનાં લાગથી ફેફસાંનાં જે લાગો ક્યાં છે; મરણ ને જન્મ ઉત્પન્ન કર્યાં છે, ખુશાલી ને દિલગીરી પ્રવેશ કરી છે; એક સુખી સંસાર બનાવવા મરદ,—ઓરતનું જોડું બનાવ્યું છે, તો તમો માત્ર એકજ પર કેમ ધસી ગયા! તમારી બન્ને બાજુ તપાસો, ને આજુબાજુ ચોદિશાએ નજર ફેરવો. મનુષ્ય સુધારા અર્થે તો અનેક પ્રકારે સુધારા થાય છે, ને સુખના સાધનો બને છે, પણ કોઈ એવો હોય તો શખ્શ આજે છે, જે પ્રાણીને જીવનવેરો અર્થે સુખનાં સાધનો કરી શકે?

કેટલાંકોનું એવું કહેવું છે કે માંસ ખાવાથી જીડાં થવાય છે, તેમજ જીરોને ઘટતી પુષ્ટી મળે છે; પણ એ કહેવું કેવળ હાસ્ય છે; કારણ આજે તમો જોશો કે જેઓ માંસનો જ નીત્ય ખોરાક ખાય છે તેઓ પાતળા હોય છે, ને જેઓ દાળ રોટી ને ભાત પર શુકના કરે છે તેઓ જીડાં હોય છે. અને આ કારણથી શક્તિવાળાં બનવા, માંસ ખાવાની દલીલ ખોટી ઠરે છે, કારણ માંસાહાર કદિ ખી શક્તિ આપતો નથી. માત્ર જે કરવાનું અત્રે છે તે એજ છે કે તમો દયાળુ બનો, તો ઇશ્વર પોતે તમને દયા—માફી આપશે. એ માટે કવિ શકેશપીએર કહે છે કે:-

“દયાથી બેવડો આશીર્વાદ પથરાય છે. જે દયા દર્શાવે છે આશીર્વાદ પામે છે, અને જેની તરફ દયા દર્શાવાય તે પણ આશીર્વાદ પામે છે.

“બળવાનોનું સવોત્તમ બળ દયામાં રહેલું છે. શહેનશાહનો શણગાર તે દયા છે. દયા ખુદ જગતકર્તાનો ગુણ છે.”

જો તમે આ શબ્દો ખરેખર સ્વીકારતાજ હો, તો આજથીજ માંસાહાર તજીને નિરદોષ જનવરોની જીવંતી ન લેવાનો દૃઢ નિશ્ચય કરો.

માંસ ખાવાનું ધર્મમાં હોય કે ન હોય, પણ તમે તે ખાતી વેળા, યા ટેબલ ઉપરતેની રકાળી તરફ હાથ લાંબાવતા બે પાંચ મિનીટજ ખ્યાલ કરો કે જે હું આ ખાઉં છું તે એક જનવરનું ગોસ છે. અહા! તેણે મરતી વેળા કેવી ખુમ ખરાડ મારી હશે? ને તેને ઘાતકી ખાટકીએ કેવું પગાડી નાખ્યું હશે? ત્યાર પછી તેની ઉપર કેવી છરી ફેરવવામાં આવી હશે? આ પછી લોહી સાથે તેનું ઘડ કેવું ઉડી ગયું હશે? મરતાં મરતાં બી તે ઘાતકી ખાટકીએ ખુદ્દી આંખોએ ઘાતકીપણાથી કેવું જોયું હશે? આ પછી કેવી રીતે તેનું ચામડું ઉતારી લેવામાં આવ્યું હશે? જ્યારે તમે માંસ ખાઓ ત્યારે આ વિચાર જરૂરજ કરજો કે તે નિર્દોષ પ્રાણીના મોતની ચીજે કેવી ભયંકર હશે?

આટલું બી અંતઃકરણમાં કોતરી રાખજો કે, તે પ્રાણીને કતલ કરવા આગમચ તેનાં ચાર પગોને રસીથી કેવા બાંધ્યા હશે? ને આખરે હતાશ થઇ તૂટેલાં જીગર સહિત ધનસાંન પર શ્રાપ નાંખી તે ખુદાને કેવું શરણ થયું હશે? જો આ ખ્યાલ તમે નજર આગલ ચિતરો તો કંઈક દયા તમે મેળવી શકશો? તમે ઇશ્વરની નિમકહુલાલી અને તેનાં બાળ તરફ તમારો અખંડ પ્યાર પ્રેમભાવ હશે તોજ આવા

નિરદોષ પ્રાણીના માંસથી તમે પરહેજ રહેશો ! કદાચ આવા તિક્ષણ શબ્દોથી બી કોઈને અસર નહિ થઈ શકે એ સંભવીત છે; પણ દયાનો ભાવ ઉત્પન્ન કરવા, તમે જાતે એક-વેળા કસાઈ ખાનાં આગળ જાઓ, ને નિરદોષ પ્રાણીઓની કતલ કેમ થાય છે, તે ખરાખર જુઓ ! અહા ! જો તમે ત્યાં નજર ફેંકશો તો સેંકડોની સંખ્યામાં ઢાગડાઓ, ને ગીધો, તમે જોશો ! શું આવા દેખાવ-કસાઈખાના નરખ જેવાં તમને નથી લાગતાં ? માટે જો તમને દયાજ પ્રાણી પ્રત્યે આવતી હોય તો માંસ સદાનું ત્યાગ કરો. જો તમે માંસ ખાવાનું છોડી દેશો, તો આપો આપ કસાઈઓ ગોસ્પંદના ભોગ લેશે નહિ ! નિરદોષ પ્રાણીઓના જીવ બચાવવા, તેમનું પાલણુ કરવું. એ સઘળું મનુષ્યના હાથમાં છે.—તેમની જાદગી માંસ ખાનાનારાના હાથમાં છે, માટે તમે પ્રથમ માંસ છોડવા તૈયાર હો તો દયાળુ બનો !

પારસી કોમના વંદીદાદ નાંમના પુસ્તકમાં જણાવે છે કે ખચીતજ માણસ ખાંધાથી જીવી શકે છે. ચોરવર તનદરૂસ્તી આપનારૂં એક મુખ્ય સાધન છે. કારણ કે ચોરવરમાંથી રૂ ઉગે છે, જેમાંથી અનેક વસ્ત્રો બને છે. વળી ઘર ખાંધવા માટે બી ઝાડ ઉપયોગી છે, ને તે આપણને વનસપતિ તેમજ ફળફળાદી પણ પુરાં પાડે છે.

“ જી-દયા ” માં હવે જે બાબત રહી જાય છે તે એ છે કે જેમ જનાવરને બીન તકસીર વાર છનાં કતલ કરવામાં આવે છે, તેમજ મરઘીનાં ઇંડાં, જે તેના બાળ છે; તેનું પણ ખુન કરવામાં આવે છે; આ બાબત આપણે આગલ પછી વાંચશું. અત્રે મરઘી જેવા બીજાં પ્રાણીની મહોટાઈ સમજવાની છે. અને તે મરઘો છે જેને માટે સેક્ષપીએર કહે છે કે—

“The early village Cock
Hath twice done salutation to the morn”

“એક દહાડા ગયો મર્દ શત્રુઓની શોધમાં નીકળ્યો. માર્ગમાં તેણે એક સાંપને મરઘીને ડાંખ મારતા જોયો, પણ એક મરઘો તેની સામે થઈ તે મરઘીનો ખચાવ કરતો હતો. પાદશાહ ગયોમર્દ મરઘાની ચાલથી ખુશી થયો, ને સાંપને મારી નાખ્યો. આ પછી તેણે થોડા અનાજના દાણા નીચે નાખ્યા, જે પોતે ન ખાતાં મરઘીને તેણે ખવાડ્યા” આ ઉપરથી તેણે માન્યું કે જાનવરો ને પક્ષીઓ દયાનો ગુણ ધરાવે છે.”

Dr. Seiger પોતાની એક ચોપડીમાં મરઘા વિષે લખતાં જણાવે છે. કે:-“Watchfulness and early rising are reputed a great virtue by the Mazda Worshippers. In it they were aided by the cock, which at early dawn awakens sleepers by his crowing. For this reason he is so highly praised and even held sacred in the Avesta.”

ગયોમર્દના દાખલાથી આપણે પ્રાણીઓના સ્વભાવ પણ સમજી શકીએ છીએ, જે ઉપરથી માનવાને કારણ મળે છે. કે પ્રાણીઓ પણ માણસ જેવાં છે. જુદાં જુદાં પ્રાણીઓ જાતજાતના સ્વભાવ ધરાવે છે, જેમાં કીડી કરકસર, મરઘો દયાળુ, આખલો જોરાવર, કોયલ સ્વાર્થી, કબુતર નિરદોષ, બિલાડી ધાતકી, કુતરો વફાદાર, મધમાખી ઉદ્યોગી, ચામચીડીઉંઘાપો, ગધેડા મુખ, રીંછ હેવાનીયત તરીકે જાણીતાં છે. હવે પ્રાણીઓ ગમે તેવાં હોય, પણ મનુષ્યની તો ફરજ છે કે તેના તરફ દયા બતાવવી, ને તેને બાળ માફક ચાહવું.

એક વેળા સર આઈઝેક ન્યુટનના કુતરાએ તેના કીમતી હસ્તાવેજો પર શાહી ઢાળી નાખી વંચાય નહિ એવા કરી નાખ્યા. આથી તે ગુસ્સે થયો નહિ, પણ માત્ર એટલું જ બોલ્યો “બોળ! તેં આ શું કર્યું!” ને એટલું બોલી તેની પીઠ ઠોકી. સર આઈઝેક ન્યુટનના આ દાખલાથી આપણને સારો બોધ મળે છે. ને અદ્યત તેમ ચાહવું જ નોંધ્યે. જેમ એક ખેતીના મરણનો વિયોગ આપણને લાગે છે, તેમ લક્ષ્મી ગાય-ગોસ્પંદના મરણ માટે બી ખેદ દર્શાવવો જ નોંધ્યે.

હવે ગમે તેમ ચારથી ચાહો કે ધીકકારથી ચાહો, છતાં ગોસ્પંદોને આપણા હવાલામાં બંધયાર તો નજ રાખવાં નોંધ્યે! કારણ એક કવિના શબ્દો વાજબીજ છે કે:—

સોનાનું પાજડું રૂપેરી દાંડા—હીરાબી જડયા હોય;
દબે તે ન પ્યાર. પંખેર—પડી બિચાર રોય.

(હરમીસ)

જ્યારે એક ઇનસાન સામા ઇનસાનનું ખુન કરે છે, ત્યારે કોર્ટ દરબારમાં તે કેસ જાય છે; ને તે બંનેને અમુક રાસ્ત ઇનસાફ મળે છે. પણ પ્રાણીઓના ખુન બાબેમાં તેવું નથી. એ દિલગીરીની વાત છે. પણ કુદરતનો કાયદો એ છે કે જો સરકાર દાદ ન આપે તો ઈશ્વર પાસે જવું. અને તેવીજ રીતે બિચારાં જનાવરો ખુદાનાંજ ઇનસાફ પામનાર છે. કારણ આ અવનિમાં જેમ કોર્ટ છે, ને ન્યાયાધીશ છે, તેવીજ રીતે પેલી જગતમાં અદાલત તરીકે મિનોઈ સૃષ્ટિ છે, ને ન્યાયાધીશ તરીકે ઈશ્વર છે. આ જગતમાં મનુષ્યો જાનવરોના ખુનના આક્ષેપમાંથી તો છુટી જશે, પણ મિનોઈ અવનિમાં તો કદિ છુટશે નહિ,

જ્યારે એક મનુષ્ય મરણ પામે છે, ત્યારે તેઓ આ જગતમાંથી પોતાનો વાસો ઉઠાવી મિનોર્થ માર્ગમાં પ્રવેશ કરે છે. જેઓએ નિરદોષ ગોસ્પંદોની કતલ કરી હોય, ને તેનો ભક્ષ કર્યો હોય, તેવાં સ્વાનો દોજખના પહેલ્લા તબક્કા પર જગૃત થતાં પોતાને વિપત્તિમાં સપડાયલા જીએ છે; જ્યાં હજારો પ્રાણીઓ થર થર ધ્રુજતાં ને રડારડ કરતાં દીકામાં આવે છે. આવો કમકમાટ ભર્યો દેખાવ જોઈ તે સ્વાન પોતાને ડુઃખી માને છે.

ત્યારે જો પેલી અવનિમાં સુખી થવું હોય તો જાંદગીમાં દયા ભાવ પ્રાપ્ત કરી પ્રાણી કે જનાવર પ્રત્યે યા કુલે સજીવ ને નિર્જીવ ચીજો પ્રત્યે માયાથી વર્તવું. કારણ આ સદ્ગુણ છેવટે સ્વર્ગનો સ્વાદ ચખાડે છે. નહિતર યાદ રાખજો કે જે ચીજને આપણે હાલ વખોડીએ છીએ, ધીક્કારીએ છીએ, તેજ ચીજો ભવિષ્યમાં ખીજે ભવે આપણાપર તેનું વેર લેશે. એટલે આ વાક્યને અનુસરતાં ખીજે ભવે મનુષ્યો પક્ષીનો જન્મ લે ને પક્ષીઓ મનુષ્યના અવતારમાં જન્મ લે એમાં કશો સંદેહ નથી!

હવે જેવી રીતે ગોસ્પંદમાં બકરાને કાપી, બકરીને જીવતી રહેવા દે છે, તેમ મરઘા મરઘીના બાબમાં એથી ઉલટું છે. કારણ આ વિભાગમાં મરઘીને કાપી મરઘાને રહેવા દે છે. આ રૂઢીનો પણ નાશ કરવો જોઈએ, કારણ જેટલા પ્રમાણમાં ગાય-ગોસ્પંદો નિરદોષ છે, તેટલાજ પ્રમાણમાં તેથી ખી બલકે વધારે નિરદોષ મરઘીઓ છે. હવે મરઘી કાપી તો કાપી, પણ તેના ભવિષ્યના બાળનું પણ ખુન કરવાના આક્ષેપમાં મનુષ્યો સપડાય છે. કારણ તેણીનાં ઈડાં એ તેના બાળ છે,

જેને સેવન બેસાડવાથી મરણીના બાળક પેદા થાય છે; માટે ઇંડાં ખાવા એ પણ “જીવહયા” ના આધારે પાપી કર્મ લખેલું છે.

હવે જેવી રીતે માંસ નહિ ખાવાનો ચુકાદો કર્યો છે, તેવી રીતે અત્રે બે શબ્દો મછી માટેના પણ લખવા વ્યર્થ જશે નહિ. *Killing is civil* ના શબ્દો મુજબ મછી નહિ ખાવાનું પહેલું કારણ એ છે કે મારી નાખવું એ પાપ છે. હવે જો શ્રીલસુશ્રીથી એ બાબતપર વિચાર ચલાવીએ તો મછી ખાવાથી જાતજાતના દુઃખો થવાના સંભવો છે. કારણ એક મરેલું મડકું, માણસ યા જન-જનાવરનું માંસ મૃત્યુ પછી કહોવા માંડે છે, ને તેના સખબથી કેટલાંકે જર્મસોને જીવ-જંતુઓ તેના શરીરમાં પ્રવેશ થાય છે. અને તેવો ખોરાક ખાવાથી તે માંસના જંતુ આપણા શરીરમાં જવાથી દુઃખો ઉત્પન્ન થાય એમાં નવાઈ જેવું નથી. આ ઉપરાંત માણસ કે જનાવરના મૃત્યુ પછી તેનાં શરીરમાંથી એક જાતનો બદબો નીકળે છે; જે બદબો તંનદૃસ્ત માણસના શરીરમાં જવાથી પણ દુઃખ દરદો ઉત્પન્ન થવાનો સંભવ છે. વળી મછી વેચનારા આજનો માલ કાલ માટે બી રહેવા દેય છે, ને જો તેબી ન ખખ્યો તો મીઠાંથી આથી સુકવી પછી લાંબે વખતે વેચે છે. આ કારણોથી તદ્દન કેહેલું માંસ મનુષ્યમાં જવાથી કબલ દુઃખો નવાં પેદાં થાય છે, જેમાં ખમ્મસ કરી કેલેરા અને મરકી થવાના મુળ કારણો મછીજ છે. કારણ આવી ખરાબ મછી ખાવાથી આંતરડાંને તેનો અમુક ભાગ લાગવાથી ઝાડો લાવી મુકે છે; જે બંધ કરવો મુશ્કેલ છે.

ઉપરની બાબતોથી સમજી શકાશે કે જો માંસ નહિ ખાવાની બાબત આપણે સ્વીકારીએ તો તેમાં આપણનેજ લાભ છે.

ધર્મના સીદ્ધાન્ત પણ જો રદ કરી શીલસુપ્રીથી સમજાવે તો માંસ ખાવાના અનેક દુઃખી કારણો તમને જણાશે. દલપતરામ કવિએ જણાવ્યું છે કે જુનાં રિવાજો સારા છે, ને નવા નહારા છે, અથવા તો નવા સારા છે, ને જુના નહારા છે, એમ નથી માનવાનું; પણ તમને જે યોગ્ય લાગે તે પ્રમાણે વર્તવું. અને આજ કારણથી માંસ કે મછી યા ઈંડાં, ખોરાક તરીકે નહિ લેવાની મેં આ ઘટતી સલાહ આપી છે. કુદરતે જે પ્રાણી પેદાં કર્યાં છે. તેનો પોણો ભાગ આપણને (મનુષ્યોને) ઉપયોગી છે. માટે તેવાં ઉપયોગી પ્રાણીની કતલ નહિ કરાવવી એ એક ઈનસાનની ફરજ છે. સર્વેએ પોતાની શક્તિ મુજબ થોડાં ઘણાં જીવભયાવવાની કોશીષ કરવીજ જોઈએ.

જમત્માં ઉમદામાં ઉમદું ને વફાદાર પ્રાણી જો તમો જોશો તો માત્ર તે કુતરો છે. તેની વફાદારીના ઘણા દાખલા મારી નાની નજરમાં જાગૃત છે. એક માણસને કુતરો પાળવાની ઘણી ઉલટ હતી, જેથી તેણે એક કુતરાને પાળ્યો. રાખેતા મુજબ તે કુતરો તેના શેઠ વિના આવ્યો, તે જોઈ ઘરનાં અજાયબ થયાં; પણ તે કુતરાએ આવતાની વારમાં એક માણસનું લુગડું ધરી ખેંચવા માડ્યું; પણ તે કંઈ સમજ્યો નહિ, છેવટે તેને સમજાયું કે તે કંઈ માગે છે, જેથી તે કુતરા પાછળ ગયો જ્યાં કુતરો ઉભો રહ્યો. આ પછી તે કુતરાએ એક ઠંડા પાણીથી ખંધાયલા પત્થરરૂપી ખરફ તરફ નજર કરી; આ હાલતમાં મલ્યો. આવી રીતે કુતરાએ પોતાના શેઠનો જીવ બચાવ્યો.

ઘોડો એ પણ એક સુંદર પ્રાણી છે; એ પણ શેઠ તરફ નિમકહલાલી માટે કંઈ ઓછો પ્રત્યાત નથી! તેની નિમક-

હલાલીના પણ સેંકડો દાખલાઓ મારી પાસે મોજુદ છે. એક વેળા એક ઘોડાવાનને દુશ્મનો ઉપાડી ગયા. ઘોડો શાણો હતો એટલે જાણ્યું કે તેના શેઠને કોઈ દુશ્મન ઉપાડી લઈ ગયો છે, આથી તખેલામાંથી છુટ્ટો થઈ શેઠની શોધમાં નીકળ્યો. થોડેક જતાં તેને એક તંબુ મળ્યો, જેમાં ઘોડાએ પોતાના શેઠને જોયો. આ વખત રાત્રીનો હતો, એટલે સઘળા ઉંઘી ગયા હતા. આ તકનો લાભ લઈ ઘોડાએ પોતાના શેઠને બંધીથી જુદો કર્યો, ને મોંમાં તેને પકડી જેટલું દોડાયું તેમ દોડી નાસવા માંડ્યું. અંતે એક શાંત જગા આગલ ત્યાં થોભ્યો, પણ અફસોસ! પોતાના શેઠને જીવાડી, તે મરણ પામ્યો, કારણ જોરમાં દોડવાથી પગની નસ ફાટી ગઈ. ઘોડાના આવા કામ માટે તેનો શેઠ તેના રવાન પર ઘણો રડ્યો હતો.

આ ઉપરાંત બીજાં ઘણાં જનાવરો આપણને એક મદદગારરૂપી છે. ઉંટ રણમાં મનુષ્યોને મુસાફરી કરાવી, છેવટે પ્રસંગપાત્રે પોતાનો જીવ બી શેઠને હલાલ કરે છે. ગાય, ભેંસ, ને ગોરખંદો, જેઓ પોતાના બચ્ચાંને નહિ ખવાડતા આપણને પોતાનું દૂધ આપે છે, જેના આપણે તરેહવાર પકવાનો ખાઈએ છીએ. આ ઉપરાંત માંદગી વેળા બીજો એવો એક ખોરાક નથી, જે દૂધના ખોરાકની સાથે હરિકાઈ કરી શકે! મેંઢાઓ જેમના વાળથી આપણે ઉનના વસ્ત્ર પહેરીએ છીએ. જો એ જનાવરના વાળથી કપડાં બનતે નહિ તો આજે નગન અવસ્થામાં આપણને રહેવું પડતે, તેનો ખ્યાલ કરવાનો છે. મધમાખ જેણી મધ બનાવી એક પુષ્ટીકારક વસ્તુ બનાવે છે; કારણ અસંખ્ય વસ્તુઓમાં મધ વપરાય છે; પોપટ અને મેના આ

પક્ષીઓ એક શાંત ઘરને જાગૃત બનાવે છે, ને બાળક માફક ગડબડ કરી વસ્તી કરે છે. ત્યારે શું આવા ઉપયોગી જનદાર પેદાયશને મારી નાખવાં, ને ગેરધન્સાફ ચલાવવો? ઉલટું આપણે તો તેનો ઉપકાર માનવો જોઈએ કે, તેઓ આપણા રક્ષણ અર્થે પેદા થયેલાં છે. ટુંકમાં તેમનાથીજ આપણી આ જીવંતી છે, ને તે માટે અવસ્તા ભાષા સાક્ષી પુરે છે-

ઇથા આત્ યજમઇદે; ગેઉશ ઉવો નેમ્યા, નેમ્યા અંહા-કેંગ આયાત્ ઉરનો વસુક નામયા; યોધનાઓ જીજીષેન્તી. યએઇપ્રીયસ્યા; તોઇઆ પએચા, અએઇબ્યો આ અંહુ:હેન

અર્થ:- “...એ પ્રમાણે આ જગાએ આ દુનીઆના જાહેરને, અને બનાવનારને, હમારા તેમજ પશુઓના રવાનને. હુમો યાદ કર્યે છીએ. જે આપણને માટે જીવવા ઈચ્છે છે. જેઓને માટે તેઓ, અને તેઓને માટે જેઓ છે ”

(અવસ્તાના ગોહરો)

મનુષ્યોને જેમ તેનો જીવ વાહલો છે, તેમ જનાવરોને બી તેમનો જીવ પ્રિય છે; જ્યારે એક ગોસ્પંદને કતલખાનામાં લઈ જાય છે, ત્યારે તમે તે દેખાવ જોયો છે? તે તેમાં જવા કેટલી આનાકાની કરે છે? એ તમે માંસ ખાનારાં ક્યાંથી જાણો? આ ખ્યાલ એક દયાળુ માણસને ખરેજ દલગીરીમાં ગરકાવ કરી નાખે એવો છે!

મનુષ્યોની ભુખ મટાડવા તે મહાજ્ઞાની ઇશ્વરે હજારો જાતના અનાજ પેદા કર્યાં છે, તરેહ તરેહની તરકારીઓ બનાવી છે, હજાર પ્રકારની ફળફળાદી ઉગાડી છે, જાત જાતનો મેવો ઉત્પન્ન કર્યો છે, છતાં શું હજી આટલો ખોરાક તમારા પેટનાં ભરણ અર્થે ઓછા છે કે બિચારાં ગોસ્પંદને મારી નાખીને તેનોજ ખોરાક

ખાવો? શું આટલો બધો ખોરાકનો જથ્થો કમી છે કે જે માટે વધુમાં ગાય ગોસ્પંદોનો જીવ લેવો? જેઓ માંસ ન ખાતાં હોય તેમને ઉત્તેજન આપવું જોઈએ. આપણા કુટુંબ કપીલામાં જેઓ માંસ ખાતાં ન હોય તે માટે આપણે રાજી થવું જોઈએ!

હુનીઆમાં એક એવોળી વખત આવવાનો છે, જે વેળા તમામ પ્રજા માંસથી પરહેજ રહેશે, અને તે માટે બહુમન યશમાં જણાવે છે કે:-

“તમામ જેહાંન હોરમજદના માર્ગ ઉપર ચાલશે, તે વેળા ~~એક~~ તથા બુદાપો નહિ, ને ઇનસાન ફરેસ્તાં જેવાં પરહેજગાર થશે. જેઓ તે વખતે જીવતાં હશે, તેઓ સઘળાં માંસ ખાવું છોડી દેશે, ને હોશે દર મહિના વખતથી કોઈ પણ આદમી ગોસ્પંદોને કતલ કરશે નહિ, ને ખાશે પણ નહિ. અને સર્વે હુધના ખોરાક પર રહેશે. ત્યાર બાદ મેવો ને ફલકુલ ખાઈ પેટ ભરશે. ત્યાર બાદ તેથી છોડી દેશે, ને પાણી ઉપરજી જીવશે, છેવટે તે પણ ત્યાગ કરશે ને સર્વ સ્વર્ગની માફક ફરશે.”

આ ઉપરથી પ્રત્યેક મનુષ્ય સમજી શકશે કે માંસ ન ખાવાથી આપણી બુદ્ધિ તેમજ નેક વિચાર ખીલવાનું શુભ મુરત થાય છે. પણ નહિ કે કેટલાક અવિચારી તથા હુશ્યારમાં અપતા મરદોના મત મુજબ ભેળું ખસી જઈ તનદરસ્તી બગડે! લાંબા વખતથી આ ધુરી ટેવના સખબે લહેજતથી ખાતાં આવ્યા તે માંસ તમે ભલે ખાઓ, હું કોઈનેથી મારી કુટીને મુસલમાન કરવા ઇચ્છતી નથી, પણ એટલું યાદ રાખજો કે તમે તમારા હકમાં ગેરલાભજ કરો છો. જેઓ માંસ ખાતાં ન હોય, તેમની તકરારો તથા લાગણીઓ જાણ્યા વગર ગમે તે ભાંડવું એ અકલવાનનું કામ નથી. પણ તમારું નામ અત્રે માંસ

ખાનાર તરીકે રહી જશે કેમકે એક લેખકે બરાબરજ કહ્યું છે કે:—

કુલ મરઝાયગા આખેરખી ખુશખો છોડકર
માણી! કરતા રહેગા તું એ પાસખાની કબતક?
દમમે દમ ઉડ જાયગા “મહોખત” સે મીલ,
ઝરા-મોહત દર પેશપેહય, હાય! ઝીંદગાની કબતક?

અર્થ:— આ તમારી જીંદગીનું ખીલતું-ખીલેલું કુલ આખર
તો કરમાઈ જશે. ફક્ત તમારી નેકી બદીની ખુશખો કે બદખો
પાછળ રહી જશે. ત્યારે એ જીંદગીના ઝાડને તકોબરીનાં
પાણીથી ઉછેરનાર માલીઓ! ક્યાં સુધી એ છોડવાની એવાં
ગંધીલાં પાણીથી પાસખાની કરતા રહેશો! સ્વાર્થ છોડો,
પરમાર્થ કરો, કે જીવ જતો રહે પણ તમારા શુભ કાર્યોની
કીર્તીની ખુશખો આ જોડાંનમાં રહી જાય.

અય ખાકી બંદા ! પેલી મિનોઈમાંથી આ ખાકી જોડાનમાં
તને ખુદાએ જન્મ આપ્યો, ને તેથી માણસાઈ અવતારમાં
તેશું પ્રાણી પ્રત્યે કુર થવા ! આખર નસીહતનાં બે બોલ !
કોઈ પળમાં આ તારો ચંદરોઝ મહેમાન થઈ રહેલો દમ,
તને છોડી જશે. અરે ! આ તારા સોનેરી શરીરના પીંજરામાંથી
તને સ્વામી સુડો (પોપટ) રવાના થઈ જશે પીંજર ખાલી
પડશે. માટે આ અવનિમાં માણસને પ્રાણી પ્રત્યે જે પળ
જાય છે, તેમાં મહોખતથી મેલાપ કરીલે દીલ સાફ રાખી
પ્યાર અને દયાથી વર્તીલે ! (“મહોખત”)

ઇ. સ. પૂર્વે ત્રીજા સૈકામાં અશોક નામના એક મહાન
હિંદુ રાજા રાજ કરી ગયોછે. આ રાજા જાતે દયાળુ હતા,

એમ તેનું વૃત્તાંત લખનાર કહે છે. આ રાજાએ સ્થળે સ્થળ પથ્થરનાં સ્થંભો ઉભા કરી સુબોધ કોતરાવ્યા હતા, જેમાંનો એક લેખ ગીરનાર પર્વતની તળેટીમાં હજી સુધી છે તેમાં મુખ્યત્વેકરી જણાવ્યું છે કે કોઈએ પણ પશુ પક્ષીની હિંસા કરવી નહિ, સર્વે પ્રાણી પ્રત્યે પ્રેમભાવ રાખવો તેમને જાતે સદાચારથી પાળીપોષી બીજાંને તેમ કરવાનો બોધ આપવો.

પ્રિય વાંચકો ! ત્યારે શું તમે જાનવરોને કતલ કરી માંસ ખાવાનું પસંદ કરશો ! ઇશ્વરની કુલ પેદાયશ તરફ તમારી દૃષ્ટી ફેરવો ! આ જમીન આપણને કેવો સુંદર ખોરાક અનાજ અને મેવો, કુલ ફલાદિ, તરકારી પુરા પાડે છે તેવા નિરદોષ ને નિરમળ ખોરાક ઉપર જીવવાને બદલે શા માટે તમારાં શરીરમાં માંસ મછીનાં રોગીષ્ટ તત્વો નાંખી તમારી અમુલ્ય જીંદગીને ખરબાદ કરો છો ! તવંગર આદમી એક બાળુ સખાવત કરી પુન્ય હાંસલ કરે, જ્યારે બીજી બાળુથી નિરદોષ ગોસ્પદોની કતલનો ભક્ષ કરવા હાથની ખાંચ ઉંચી કરે ! શું ત્યારે આવા કર્મથી સ્વર્ગ મેળવી શકાશે ! કદિ નહિ. ત્યારે આજથીજ માંસ મછીનો બહિષકાર કરો. અને પ્રભુએ બક્ષેલી આ અમુલ્ય જીંદગીને સાર્થક બનાવો.

આ પુસ્તકમાં લખેલી હકીકત બરાબર વાંચી તેનું મનન કરવામાં આવશે તો મારી ખાત્રી છે કે કોઈ એવાં અણસમજીત હૃદયવાળું નહિ હોય કે જે આટલું જાણ્યા પછી આ નુકશાનકારક માંસનો ખોરાક લેવાનું પસંદ કરે છેવટે હું એટલીજ પ્રાર્થના કરું કે પ્રભુ સર્વને સદ્બુદ્ધિ આપો અને દયાના ઝરણા ઠેક ઠેકાણે વહો. તથાસ્તુ.

સમાપ્ત.

શુદ્ધિ પત્રક.

પાનું.	પેરેઆક્ર.	લીટી.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.
૫	૩	૩	બહમઉ	બહમન
૬	૩	૪	શોક	શોખ
૯	૩	૨	આપની	આપણી
૧૦	૬	૪	વાતા	વાર્તા
૧૨	૧	૧	વિખતાં	વિનાના
૧૨	૧	૫	મયું	મયો
૧૨	૧	૭	હાલાવાલા હસ્તુ-કાલાવાલા કરતું	
૧૨	૩	૭	કવિ	કદિ
૧૨	૨	૫	તે	તો
૧૪	૧	૧૨	વંચાવમાં	બચાવમાં
૧૫	૫	૨	હેર	બહેર
૧૫	૫	૨	જગબહેર	કહેવાની હીંમત
૧૫	૭	૪	પ્રાણીના	પ્રાણીઓ
૧૬	૧	૨	જમરાદે	જમશેદ
૧૬	૧	૪	બદખરલની	બદખસ્લતી
૧૬	૧	૭	જુઆકીપ	જુઆકને
૧૬	૧	૮	બસલની	બસલતી

૧૬	૨	૩	અદખસલની	અદખસલતી
૧૬	૨	૪	તેને	તેણે
૧૭	૧	૭	તેની	તેવી
૧૮	૧	૬	વાસા	વાયા
૧૮	૨	૫	સગ્ન	રાગ્ન
૧૮	૨	૧૬	શાહ	પાછા
૨૦	૧	૩	અવસ્તાની	અવસ્તા
૨૦	૧	૨	અવસ્તાની	અવસ્તા
૨૦	૩	૫	દીસ્ત	દીસ્તી
૨૧	૨	૭	હરમન	હરેમન
૨૩	૧	૨	તારી	તમારી
૨૬	૩	૨	એનો	એની
૨૭	૧	૬	તાડવાથી	તોડવાથી
૪૧	૪	૩	હતાશ	નિરાશ
૪૪	૩	૧૦	અવનિમાં	અવનિમાંથી
૪૫	૧	૩	કરે છે	થાય છે

ભયંકર બિમારીથી બચવાનો ઉપાય

પારસી જહેનોને ખુશ ખખર.

ભયંકર રોગો પેદા કરનાર માંસનો ખોરાક લેવા
હવે જરૂર નથી.

કેમ કે

અન્નફળ શાકનો ખોરાક

બનાવવાની સરળ રીતો

ભાગ ૧ લો.

લેખક:- જયન્તિલાલ નારદલાલ માન્કર.

એ પુસ્તક સારી અને સમજાય તેવી ભાષામાં તૈયાર છે હમેશ
ઉપયોગની ૭૮ વાનીઓની સમજ સાથે તેને પકવવાની
રીત તેમજ ખાવાની રીતની પુરતી વિગત આપવામાં
આવી છે તન્દુરસ્તી જાળવવાના ૨૦ નિયમો
નો સમાવેશ કરવામાં
આવ્યો છે.

તેની મદદથી ઘણાઓ માંસાહારથી મુક્ત થાય છે.

માત્ર જાહેર પ્રજાના લાભાર્થે

જ્યુજ. કીંમત ૦-૪-૦

સામગ્રી નકલો ખરીદનારને સારું કમીશન.

લખો:- મુંબઈની શ્રી શુવહયા મંડળી ૩૦૯. સરફ ખખર મુંબઈ.

બહાર—ખખર.

સાહિત્ય શોખીનોને ખુશાલીની ખખર!

થોડા વખતમાં બહાર પડનારું નવું વર્ષ સંબંધી પુસ્તક.

મિનોર્થ સૃષ્ટિનો માર્ગ ચાને

બેઠવતું ને દોજખ.

—જેમાં—

મરણ પછીની માણસની હાલત, તેમજ જીવંતોનો આખેહુખ
ચિતાર, તેમજ આ અને પૈલી અવનિ સંબંધી
સંગીન જ્ઞાન, પરમાત્માને શી રીતે મળી
શકાય, તે વિષેની કેટલીક અભ્યાસ લાયક
ખાખતોનો સમાવેશ કરવામાં
આવ્યો છે.

ગ્રાહક બનવા માટે આજેજ લખો—

પોસ્ટમેન નંબર. ચાર, નવસારી.

